

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Legislativní požadavky na označování balených potravin v České republice a jak
reflektují očekávání spotřebitelů

Legislative requirements for labeling of food information in Czech Republic and
how it reflects consumer expectations

Veronika Stratílková

Vedoucí práce: Ing. Bc. Alena Váchová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B PG-VZ), bakalářské, kombinované

Studijní obor: Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání

Praha 2019

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Legislativní požadavky na označování balených potravin v České republice a jak reflektují očekávání spotřebitelů potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 11. 07. 2019

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí práce Ing. Bc. Váchové Aleně, Ph.D. za cenné rady, připomínky a věnovaný čas. Poděkování patří také mým rodičům a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá požadavky na informace na obalech potravin a jak ty reflektují potřeby spotřebitele. V teoretické části práce jsou shrnuty obecné požadavky na označování balených potravin v České republice, které jsou zakotveny v nařízeních Evropské unie, zákonech a provádějících vyhláškách. Zvláštní pozornost je pak věnována masu a masným výrobkům a polotovarům, na které jsou kladeny i další speciální nároky týkající se jejich označování. V praktické části formou dotazníkového šetření zjišťují, jaké faktory jsou důležité pro spotřebitele při nákupu potravin a zda je legislativní požadavky na obal reflektují nebo zda by bylo vhodné zavést nějaká zlepšení.

Provedeným výzkumem byla zjištěna potřeba spotřebitelů na lepší označování země původu potravin. Tento faktor je pro část spotřebitelů důležitý u potravin obecně, ale zejména u masa a masných výrobků se jedná spolu se vzhledem o faktor rozhodující.

Na základě zjištěných informací doporučuji, aby pro označování původu potravin byla zavedena jasná pravidla, která informaci pro spotřebitele zpřehlední. Může se jednat například o povinné uvedení informace o původu potravin na přední straně obalu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Potraviny, balené potraviny, legislativa týkající se balených potravin, maso, masné výrobky a polotovary.

ABSTRACT

This bachelor thesis discusses legislative requirements for packed food and how it reflects consumers expectation. The theoretical part of the work clarifies general requirements for packed in food Czech Republic based on Regulation of European parliament and council and Czech national laws and decrees. Special attention is paid to requirements for labeling of the meat and cold meat products. The practical part of the thesis which has been realized by using the questionnaire survey method, focus on detection of circumstances which are important for consumers and for their decision making when they buying food. At the same time, it was investigated how the legislation requirements reflect consumer needs for labeling of food.

Results of this research are discussed in the debate. It has been found out strong consumer's need to know the origin of the food. This circumstance is very important for consumers especially for meat and cold meat products.

Based on the information obtained has been created proposals for improvements, such as introduction of rules how to make this information clearer for consumer. For example, it might be set up mandatory rule to communicate information about origin of food on the front of pack.

KEYWORDS

Packaging, packed food, legislation requirements for labeling food, meat, cold meat products.

Obsah

Obsah.....	11
Úvod.....	7
Teoretická část.....	8
1 Základní pojmy	8
1.1 Co je to potravina.....	8
1.2 Balené, zabalené a nebalené potraviny	8
1.3 Obal potravin	9
2 Historický vývoj potravinové legislativy v České republice	10
3 Obecná legislativa týkající se balených potravin v současné době	10
3.1 Nařízení Evropského parlamentu č. 1169/2011.....	11
3.2 Zákon o potravinách a tabákových výrobcích č. 110/1997 Sb.	20
3.3 Vyhláška č. 417/2016 Sb. o některých způsobech označování potravin	21
3.4 Výživová a zdravotní tvrzení	22
3.5 Označování biopotravin	23
3.6 Chráněná označení	25
4 Specifická pravidla pro maso a masné výrobky.....	26
4.1 Maso.....	27
4.2 Masné výrobky a polotovary	29
Praktická část.....	33
5 Cíle výzkumu:	33
5.1 Hlavní cíl výzkumu.....	33
5.2 Dílčí cíle výzkum.....	33
5.3 Metodika práce.....	34
5.4 Výsledky sběru dat.....	34
6 Diskuze.....	46
6.1 Vyhodnocení cílů výzkumu	46

6.2	Komparace dat	50
6.3	Doporučení vyplívající z výsledků	51
	Závěr.....	53
	Seznam použité literatury	54
	Právní předpisy.....	54
	Internetové zdroje.....	57
	Seznam příloh.....	58
	Seznam obrázků	58
	Seznam tabulek	59

Úvod

Přijímání potravy patří mezi základní potřeby každého člověka. Historicky se lidský druh vyvinul ze sběračů plodů a lovců až k zemědělství. V současné době většina populace v moderním světě konzumuje potraviny, které si zakoupí, tedy ne takové, které si sama vypěstuje, jak to mu bylo ještě počátkem minulého století, minimálně na rurálním venkově. Jako spotřebitelé tedy ztrácíme kontrolu nad samotným procesem pěstování nebo chovu, zpracování, výroby a v neposlední řadě i nad tím, jak je s potravinou zacházeno na její cestě až k nám. Zároveň je v dnešní době většina potravin prodávána balených, a spotřebitel tak ztratil možnost vybírat potraviny podle jejich sensorických vlastností, jakými jsou především vůně a vzhled.

Spotřebitel však jistě oceňuje zvýšenou bezpečnost potravin, díky tomu, že se zabalením potraviny významně prodlouží její trvanlivost a také umožní její hygienický transport, což je významné vzhledem ke globalizaci trhu. Zabalení potraviny je někdy i podmíněno různými technologickými postupy používanými při jejich výrobě.

V oblasti potravin vstoupila v platnost v posledních letech celá řada nařízení, novel a na ně navazujících zákonů a vyhlášek, které zaváděly evropské právo do českých předpisů. Konkrétně těm, které se věnují baleným potravinám se věnuji v teoretické části mé práce. Orientace v problematice není jednoduchá ani pro provozovatele potravinářských podniků, natož pro běžného spotřebitele. Cílem mé práce bude v teoretické části shrnout pravidla pro označování potravin, se zaměřením konkrétněji na maso a masné výrobky. V teoretické části pak formou dotazníkového šetření ověřím, jak běžný spotřebitel zná pravidla, zda je při výběru potraviny vhodně využívá a jaké jsou faktory, které spotřebitel při výběru potravin zohledňuje.

Ve své práci se konkrétněji zaměřuji na maso a masné výrobky, protože se jedná o základní potraviny, které jsou v České republice konzumované širokou veřejností. Zároveň je na kvalitu těchto potravin spotřebitel velmi citlivý. Pravděpodobně je to způsobeno častými kauzami řešenými v masmédiích, týkající se především kvality masa. V poslední době začínají být spotřebitelé také obzvláště vnímaví na složení, konkrétně obsah masa u masných výrobků a polotovarů a rovněž na původ masa. Tento trend můžeme sledovat ve všech řetězcích potravin, které svými marketingovými aktivitami lákají spotřebitele na nákup českých potravin právě v jejich provozovně. Objevila se i celá řada tzv. privátních značek, pod kterými řetězce prodávají výhradně české potraviny. Jedná se například o značku Česká chuť v řetězci Albert nebo Dobré maso, pod nímž prodává maso od českých chovatelů řetězec Penny.

Teoretická část

1 Základní pojmy

1.1 Co je to potravina

Nejkonkrétnější definici nalezneme pravděpodobně v Nařízení ES č.178/2002 v článku 2. Nařízení definuje potravinu takto: „*jakákoli látka nebo výrobek, zpracované, částečně zpracované nebo nezpracované, které jsou určeny ke konzumaci člověkem nebo u nichž lze důvodně předpokládat, že je člověk bude konzumovat.*“¹ Potravinou dle nařízení nejsou krmiva, rostliny před sklizní, živá zvířata, pokud nejsou připravena k lidské spotřebě, omamné psychotropní látky apod.

1.2 Balené, zabalené a nebalené potraviny²

Legislativa rozlišuje a stanovuje jiné podmínky pro takzvané potraviny „balené“, „zabalené“ a „nebalené“ potraviny. **Potraviny zabalené** jsou umístovány do obalu za účelem přímého prodeje bez přítomnosti spotřebitele v jiném místě než balírně, většinou v zázemí prodejny. Takové potraviny musí být označeny povinnými údaji mezi něž patří:

- Název potraviny
- Její čisté množství
- Seznam složek
- Alergenní složky
- Název provozovatele, který potravinu uvádí na trh
- Jméno výrobce
- Datum použitelnosti či datum minimální trvanlivosti
- Pro konkrétně stanovené případy je pak ještě nutné uvést:
 - zemi nebo místo původu potraviny,
 - zvláštní podmínky uchování, pokud je to u dané potraviny nezbytné
 - třídu jakosti
 - obsah hlavní složky v %

¹ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin. [online]. Copyright © Ig [cit. 10.09.2018] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002R0178&from=cs>

² SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele*. Praha, Ministerstvo zemědělství, Odbor bezpečnosti potravin, 2014. 68 s. ISBN 978-80-7434-169-4

Nebalené potraviny jsou prodávány nezabalené nebo zabalené za přítomnosti spotřebitele. Zatímco seznam složek je spotřebiteli předkládán na vyžádání, viditelně v místě prodejny a v těsné blízkosti potraviny musí být uvedeny:

- Název potraviny
- Jméno výrobce
- Alergenní složky
- Datum použitelnosti či datum minimální trvanlivosti
- Pro konkrétně stanovené případy je pak ještě nutné uvést:
 - zemi nebo místo původu potraviny,
 - třídu jakosti
 - obsah hlavní složky v %

Balené potraviny jsou umístovány do obalu již u výrobce či v balárně. Konkrétní požadavky na jejich označování jsou nejkompexnější, a proto se jim budu věnovat v dalších kapitolách mé práce. Pravidla, která předpisy zavádějí pro povinné či dobrovolné údaje na obalu balených potravin jsou platné i pro nebalené a zabalené potraviny.

1.3 Obal potravin

Obalem se rozumí „výrobek zhotovený z materiálu jakékoli povahy a určený k pojmání, ochraně, manipulaci, dodávce, popřípadě prezentaci výrobku nebo výrobků určených spotřebiteli nebo jinému konečnému uživateli.“³ Obal tvoří prodejní jednotku, či skupinu jednotek, či slouží k usnadnění manipulace se zbožím v prodejně. Obal by zároveň měl plnit funkci ochrannou před nepříznivými vlivy okolního prostředí, a tím naplnit hygienické požadavky. Neméně důležitou funkcí obalu je také, že obsahuje důležité informace o potravine a zároveň má vliv na estetické vnímání potraviny spotřebitelem. Požadavkem na obaly potravin je zejména jejich funkčnost vzhledem k charakteru potraviny, například nepropustnost či tepelnou stálost.⁴

³ ZÁKON 94/2004 ze dne 29. ledna 2004, kterým se mění zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Copyright ©Ig [cit. 12.05.2019] Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=2004s094>. Článek 1.

⁴ KADLEC, Pavel, Karel MELZOCH a Michal VOLDŘICH. *Co byste měli vědět o výrobě potravin?: technologie potravin*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, 536 s. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-051-4.

2 Historický vývoj potravinové legislativy v České republice ⁵

Česká legislativa již za minulého režimu ošetřovala hygienické a kvalitativní standardy produkovaných potravin. Platil systém norem, který definoval pro jednotlivé skupiny nebo konkrétní potraviny jejich složení, technologické postupy a případně další parametry. Byl tak značně omezen výběr spotřebitele, protože stejné potraviny od různých výrobců byly prakticky totožné. Přesné normy měly však pro spotřebitele i pozitivní dopad a to, že bylo ve velké míře omezeno klamání spotřebitele.

Systém norem byl zrušen až zákonem 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích, avšak normy přestaly být závazné již v polovině 90. let. Zákon 110/1997 Sb. zavedl obecná ustanovení na označování potravin. Specifičtější požadavky a pravidla však zavedly až provádějící vyhlášky, konkrétně ve vyhlášce o označování 113/2005 Sb. nebo ve vyhláškách zaměřených na jednotlivé skupiny potravin.

Od roku 2004 je Česká republika členem Evropské unie. Od té chvíle musela Česká republika začít splňovat a implementovat do svých právních předpisů nařízení týkající se i potravin. Na začátku se jednalo především o směrnici 2000/13/ES o označování potravin a její následné úpravy, např. nařízení (ES) č. 1924/2006 o výživových a zdravotních tvrzeních.

3 Obecná legislativa týkající se balených potravin v současné době

V dnešní době se výrobci potravin při tvorbě obalů balených potravin musí řídit dvěma hlavními dokumenty, která určují všeobecně platná pravidla pro všechny druhy potravin. Na Evropské úrovni se jedná o Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a o zrušení směrnice Komise 87/250/EHS, směrnice Rady 90/496/EHS, směrnice Komise 1999/10/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, směrnic Komise 2002/67/ES a 2008/5/ES a nařízení Komise (ES) č. 608/2004 ⁶ (dále jen Nařízení evropského parlamentu č. 1169/2011). Na národní úrovni se pak jedná o Zákon č. 139/2014 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých

⁵ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele*.

⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 6. července 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebiteli. [online]. Copyright ©Ig [cit. 10.09.2018] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R1169&from=CS>

souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů⁷.

3.1 Nařízení Evropského parlamentu č. 1169/2011⁸

3.1.1 Důvod vzniku nařízení

Důvodem vzniku nařízení byl výsledek jednání komise o strategii pro Evropu týkající se zdravotních problémů souvisejících s výživou, nadváhou a obezitou (tzv. „bílá kniha Komise“) ze dne 30. května 2007, ze kterého vyplynula potřeba označovat na potravinách výživové údaje, jako jeden ze způsobů, jak spotřebitele informovat o složení potravin a tím jim umožnit se lépe rozhodnout při výběru. Bezpečný výběr potravin totiž přispívá k blahu a zdraví občanů Evropské unie.

Dalším důležitým důvodem pro vznik nařízení bylo, že má přispívat k jednotným pravidlům evropského trhu a tím umožnit volný pohyb potravin ve všech státech Evropské unie. Pravidla by tedy měla být shodná pro všechny výrobce a ti při exportu potravin nemusí zkoumat speciální pravidla pro označování potravin v jiných státech Evropské unie. Zároveň jednotnost značení potravin přispívá ke snadné orientaci spotřebitelů i při cestách do různých členských států.

3.1.2 Opatření udržitelnosti nařízení

Nařízení nabádá, aby veškeré právní předpisy vzaly v potaz zájmy a potřeby většiny spotřebitelů v takovém rozsahu, aby byly pro spotřebitele přínosné. Dle článku 15 však nařízení EU jasně říká, že by se regulace měla týkat především podniků a společností, které tuto činnost vykonávají a je u nich v tomto směru zaručena určitá kontinuita. *„Činnosti jako příležitostná manipulace s potravinami a jejich dodávka, podávání pokrmů a prodej potravin soukromými osobami například při dobročinných akcích nebo na místních trzích či setkáních by do oblasti působnosti tohoto nařízení spadat neměly.“*⁹

„Obecné požadavky na označování potravin jsou doplněny řadou ustanovení vztahujících se na všechny potraviny za určitých okolností anebo na určité skupiny potravin. Kromě toho existuje

⁷ Zákon č. 139/2014 ze dne 18. června 2014, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/336866/Informativni_text_uplneho_zneni_zakona_o_potravinach_k_1_lednu_20_15.pdf

⁸ Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1169/2011

⁹ Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1169/2011, [online]. Copyright ©Ig [cit. 12.09.2018] Strana 2., odstavec 15.

řada zvláštních pravidel vztahujících se na konkrétní potraviny.“¹⁰ Tyto právní předpisy by ale měly být natolik flexibilní, aby umožňovaly jednoduchou implementaci případných inovací vzhledem k budoucím a novým potřebám spotřebitelů.

Nařízení se také věnuje modernímu a v dnešní době stále více se rozvíjejícímu odvětví, prodeji potravin na dálku, pro něž by měla platit stejná pravidla jako pro běžnou formu prodeje, spolu s opatřením, aby spotřebitel měl k dispozici informace o nakupované potravine ještě před uzavřením obchodu.

Vzhledem k těmto opatřením by nařízení Evropské Unie mělo být v tomto směru závazné pro všechny členské státy. Aby bylo možné splnit hlavní cíle nařízení, je zároveň doporučováno, aby si členské státy nijak nařízení neupravovaly nebo nezakazovaly a nebránily tak volnému pohybu zboží v Evropské unii nebo nediskriminovaly potraviny dovážené z jiných zemí.

3.1.3 Cíle nařízení

Nařízení si klade za cíl umožnit spotřebitelům tzv. Informovaný výběr, tedy umožnit spotřebiteli se jasně orientovat v problematice, a tak se snadněji rozhodnout o tom, která potravina je pro něj nejvhodnější vzhledem k jeho stravovacím nárokům a potřebám. Zároveň by nařízení mělo zabránit klamavému jednání, klamavému uvádění nebo opomenutí informací *„zejména pokud jde o charakteristiky potravin, jejich účinky nebo vlastnosti, nebo které potravinám připisují léčebné vlastnosti.“*¹¹

Dalšími cíli nařízení je vytvořit jakýsi návod nebo seznam všech informací, které by se měly na všech obalech potravin určených pro spotřebitele objevit. Mezi těmito informacemi jsou i informace o případném výskytu látek v potravine, které vyvolávají nesnášenlivost nebo způsobují některým spotřebitelům alergické reakce, zejména alergické reakce ohrožující zdraví nebo lidský život. Cílem je zlepšit a zpřehlednit tyto informace, aby se v nich spotřebitel lépe orientoval.

3.1.4 Seznam povinných údajů

Z výše uvedeného vyplývá, že jedním z hlavních cílů je zpřehlednit a zvýšit srozumitelnost obalů potravin pro spotřebitele. U balených potravin musí být tyto informace uvedeny přímo na obalu potraviny tak, aby byly pro spotřebitele snadno dostupné. Seznam povinných údajů je uveden v článku 9 a obsahuje:

¹⁰ Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1169/2011, [online]. Copyright ©Ig [cit. 12.09.2018] Strana 1., odstavec 8.

¹¹ Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1169/2011, [online]. Copyright ©Ig [cit. 12.09.2018] Článek 20

- **Název potraviny** – má pomoci spotřebiteli snadněji identifikovat o jakou potravinu se jedná. Jedná se o tzv. *Zákonný název*, kterým se rozumí „*název potraviny stanovený v předpisech Unie, které se na ni vztahují, nebo při neexistenci těchto předpisů Unie název uvedený v právních a správních předpisech platných v členském státě, kde se daná potravina prodává konečnému spotřebiteli nebo zařízením společného stravování*“¹² V případě, že pro potravinu neexistuje zákonný název, je možné název výrobku uvést jako:
 - **Vžitý název**, který je definován jako „*název, který je v členském státě, kde se daná potravina prodává, přijat spotřebiteli jako název potraviny, aniž by potřeboval další vysvětlení*“¹³
 - **popisným názvem**, což je „*název obsahující popis potraviny, popřípadě rovněž popis jejího použití, který je dostatečně přesný, aby spotřebitelům umožnil poznat skutečnou podstatu potraviny a odlišit ji od jiných produktů, se kterými by mohla být zaměněna*“¹⁴

V příloze III nařízení jsou dále definovány skupiny potravin jejichž název, respektive označení musí obsahovat více údajů. Jedná se o potraviny balené v některých plynech, potraviny obsahující sladidla, potraviny obsahující glycyrrhizovou kyselinu nebo její amonnou sůl, nápoje s vysokým obsahem kofeinu nebo potraviny obsahující přidaný kofein, potraviny s přidanými fytosteroly, estery fytosterolů, fytostanoly nebo estery fytostanolů a zmrazené maso, zmrazené masné polotovary a zmrazené nezpracované produkty rybolovu.

- **Seznam složek** je upraven článkem 18. Uvádí se pod nadpisem „složení“. Všechny složky potraviny musí být uvedeny a seřazeny sestupně podle hmotnosti, v níž jsou v potravine obsaženy. První složka uvedená ve složení je tedy složkou, jež potravina obsahuje nejvíce. V příloze IV jsou uvedeny nejen hlavní složky, ale i aditiva, aroma, minerální látky, vitamíny, aminokyseliny a také i umělé nanomateriály, jejichž uvádění je novinkou a jsou označeny tak, že za jejich názvem se uvede v závorce „nano“. Jednotlivé složky musí být uvedeny svým specifickým názvem nebo skupinovým názvem, jako například ryby, mouka nebo olej živočišný.

¹² Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1169/2011, [online]. Copyright ©Ig [cit. 18.09.2018] Článek 1, odstavec n)

¹³ Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1169/2011, [online]. Copyright ©Ig [cit. 18.09.2018] Článek 1, odstavec o)

¹⁴ Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1169/2011, [online]. Copyright ©Ig [cit. 10.09.2018] Článek 1, odstavec p)

- **Alergeny nebo látky vyvolávající nesnášenlivost** – jedná se o látky uvedené v Příloze II. nařízení nebo látky z nich odvozené, které po požití mohou vyvolat alergické reakce nebo nesnášenlivost. Jedná se o obiloviny obsahující lepek, koryšce, vejce a, ryby, sójové boby, mléko, konkrétně vyjmenované skořápkové plody (mandle, lískové, vlašské, kešu, pekanové, para ořechy, pistácie a makadamie), celer, hořčice, sezamová semena, oxid siřičitý a siřičitany, vlnčí bob, měkkýši. Článek 21 nařizuje, že v seznamu složek musí být alergen jasné zvýrazněny, aby byly odlišeny od ostatních složek potravin. A dále dle článku 9, odstavec 1 c) musí být tyto látky na obale potravin uvedeny i v případě, že byly použity v průběhu výrobního procesu.
- **Množství určitých složek nebo skupin složek** – tato povinnost platí dle článku 22 pro složky potravin, které jsou obsaženy v názvu výrobku případně je na obale graficky, slovně nebo jinak uvedena. Dále pak pro složky potravin pro jejichž obsah je potravina charakteristická či pokud pojmenována popisným názvem se kterým spotřebitelé obvykle spojují obsah určité složky. Typicky se tak může jednat například o „Chilli con carne“, u které by měl být uveden obsah hovězího masa.
Procentní podíl je uveden v seznamu složek hned za názvem konkrétní složky. Procentní podíl musí odpovídat množství složky v jakém byla použita při vstupu do výrobního procesu, a však u potravin, které díky technologickému procesu výroby ztratily vlhkost, se procentní podíl uvádí jako množství konkrétní složky v hotovém výrobku. U dehydratovaných výrobků se pak zpravidla uvádí procentní podíl složky v rekonstituovaném výrobku, tedy po přidání vody.¹⁵
- **Čisté množství potravin** – dle článku 23 se vyjadřuje v hmotnostních jednotkách (gramech nebo kilogramech). Po potravině charakteristické svou tekutou povahou je vyžadováno uvádět množství potravin v objemových jednotkách (litrech, centilitrech nebo mililitrech). Dle přílohy IX nařízení je nutné uvádět čistou hmotnost pro pevné potraviny v nálevu. Tato hmotnost vyjadřuje hmotnost pevné potravin po odkapání.
- **Zvláštním podmínkám uchování nebo podmínkám použití** se věnuje článek 25. Nutné je uvedení těchto informací v případě, že potravina vyžaduje zvláštní podmínky skladování nebo použití, aby bylo zachováno její datum spotřeby nebo specifické vlastnosti potravin.

¹⁵ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele.*

- **Uvedení názvu výrobce** – podle článku 8 se jedná o jméno, obchodní název a adresu provozovatele potravinářského podniku, který odpovídá za informace o potravině uvedené na obalu.
- **Uvedení země původu nebo místa provenience** na obalu výrobku je povinné, pokud by jeho neuvedení uvádělo spotřebitele v omyl. Může se jednat o případy, kdyby etiketa jako celek naznačovala jiný původ potraviny. Pokud je primární složka potraviny původem z jiné země než daná potravina, je nutné uvést zemi původu primární složky nebo informaci, že je původ primární složky odlišný. Upraveno článkem 26.
- **Návod k přípravě nebo použití potraviny** – dle článku 27 je uvedení návodu povinné pouze pro potraviny, jejichž příprava by bez návodu byla složitá.
- **Procenta alkoholu** – povinnost uvést u nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 1,2 % objemových, a to ve formě skutečného obsah alkoholu v procentech objemových je upravena článkem 28.
- **Výživové údaje** – článek 31 nařízení ukládá uvedení energetické hodnoty a některých stanovených výživových hodnot na 100 g případně 100 ml výrobku, tak aby byla pro spotřebitele jednoduše porovnatelné s obdobným výrobkem, který má jinak velké balení či obsah. Zároveň však mohou být uvedeny i údaje na jednu porci nebo jednotku spotřeby. Článek 33 stanovuje povinnost uvést množství a velikost porce, případně jednotky spotřeby, a to v blízkosti výživových údajů.

Výživové hodnoty, které mají být na obale uvedeny, jsou vybrané podle doporučení tzv. Bílé knihy. Místo názvu „sodík“ je však doporučeno uvádět „sůl“ a to především v zájmu srozumitelnosti informace pro spotřebitele. V příloze I nařízení jsou jednotlivé složky výživových hodnot přesně definovány, aby nemohlo dojít k mylné interpretaci.

- **Povinné výživové údaje:**

- a) Energetická hodnota;
- b) Množství tuku a z toho nasycených mastných kyselin;
- c) Množství sacharidů a z toho cukrů;
- d) Množství bílkovin;
- e) Množství soli – přičemž ve vhodných případech je možné uvést, že sůl se v potravině vyskytuje pouze v důsledku přirozeně se vyskytujícího sodíku.

- **Nepovinné výživové údaje**, o které je možné výživové informace doplnit:

- a) mono nenasycené mastné kyseliny (monoenoové mastné kyseliny);

- b) polynenasycené mastné kyseliny (polyenové mastné kyseliny);
- c) polyalkoholy;
- d) škrob;
- e) vláknina

Výživové údaje je nutné uvést společně, přehledně a v definovaném pořadí. Dle článku 34 by prioritně by měly být údaje uvedeny v tabulce. Pouze v případě nedostatku místa na obale je možné uvést údaje v řadě za sebou. Jejich pořadí, ve kterém jsou v tabulce uvedeny a také konkrétní měrné jednotky jsou definováno přílohou XV nařízení¹⁶.

Tabulka 1 Vyjádření a způsob uvedení výživových údajů dle přílohy IV Nařízení Evropského parlamentu

Energetická hodnota	kJ / kcal
Tuky	g
z toho	
- nasycené mastné kyseliny	g
- mononenasycené mastné kyseliny (monoenové mastné kyseliny)	g
- polynenasycené mastné kyseliny (polyenové mastné kyseliny)	g
Sacharidy	g
z toho	
- cukry	g
- polyalkoholy	g
- škroby	g
Vláknina	g
Bílkoviny	g
Sůl	g
Vitaminy a minerální látky	jednotky uvedené v části A bodě 1 přílohy XIII

Zdroj: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011. Příloha IV

¹⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011. Příloha XV

Na přední straně obalu, tzv. Hlavní zorné pole, které nařízení definuje jako „*zorné pole, jehož si spotřebitel při nákupu s největší pravděpodobností všimne na první pohled a které mu umožní okamžitě výrobek rozpoznat*“¹⁷; je možné uvést pouze energetickou hodnotu. Tento údaj se pak ovšem musí zopakovat na vedlejší straně obalu spolu se zbylými výživovými údaji.¹⁸

V příloze V nařízení jsou uvedeny výjimky potravin, pro které není nutné výživové údaje uvádět. Jedná se například o nezpracované produkty obsahující jedinou složku nebo skupinu složek; byliny a koření směsi; bylinné a ovocné čaje, celá nebo mletá kávová zrna; žvýkačky, nebo potraviny jejichž obal má největší plochu maximálně 25 cm² a potraviny dodávané výrobcem v malém množství přímo spotřebiteli nebo do maloobchodů.

Dle přílohy XIII je dále na obalu potraviny možné uvést hodnoty obsahu vitamínů a minerálních látek, jež se v potravině vyskytují ve významném množství. Významné množství je definováno pomocí denní referenční výživové hodnoty příjmu pro dospělé osobu. Za významné množství se považuje obsah více než 7,5 % referenční výživové hodnoty uvedené v části A bodě 1 přílohy XIII v případě nápojů, 15 % referenční výživové hodnoty v případě jiných produktů, než jsou nápoje a 15% referenční výživové hodnoty na porci v případě, že balení obsahuje jen jednu porci.

- **Datum minimální trvanlivosti nebo data použitelnosti:**

- **Datum minimální trvanlivosti** – je termín, do kterého si potravina minimálně uchová své specifické vlastnosti. Je uvedeno nadpisem „Minimální trvanlivost do“ (v případech uvedení konkrétního dne) nebo „Minimální trvanlivost do konce“ (v ostatních případech). Datum se uvádí ve formátu den, měsíc, popřípadě rok. V případech, kdy trvanlivost potraviny nepřekračuje tři měsíce, postačí uvedení pouze dne a měsíce. V případech trvanlivosti delší než tři měsíce, avšak maximálně osmnáct měsíců, je nutné uvést pouze měsíc a rok. U potravin s trvanlivostí delší než 18 měsíců postačí uvedení roku spotřeby. V odstavci d) přílohy X jsou uvedeny i výjimky, pro které není nutné uvádět datum žádné. Jedná se například o výrobky pekárenské povahy, jejichž spotřeba

¹⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011. [online]. Copyright ©Ig [cit. 25.12.2018] Strana 8., odstavec l)

¹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011. Strana 5., Odstavec 41)

je kratší než 24 hodin, jedlou sůl, ocet, cukr, žvýkačky nebo nápoje obsahující nejméně 10 % obj. alkoholu.

- **Datum použitelnosti** – dle článku 24 se používá pro potraviny jež svou povahou podléhají mikrobiologické zkáze. Datum je uvedeno pod nadpisem „Spotřebujte do“. Po tomto datu je potravina považována za nebezpečnou pro lidské zdraví. Pokud potravina obsahuje více samostatně balených porcí, každá z nich musí být také samostatně datem použitelnosti označena. Seznam potravin, které je nutné označovat datem použitelnosti je uveden v příloze X nařízení.
- Pro potraviny spadající do kategorie Zmrazené maso, zmrazené masné polotovary a zmrazené nezpracované produkty rybolovu je dále nutné uvést také **datum zmrazení případně datum prvního zmrazení**. Toto datum je uvedeno nadpisem „Zmrazeno dne“ a je uveden ve formátu den, měsíc a rok.

Ve všech třech případech musí být uvedeno konkrétní datum nebo odkaz na místo na obalu, kde je konkrétní datum uvedeno. Dále je nutné za tímto údajem uvést podmínky skladování, jejichž dodržení je nutné pro zajištění dané trvanlivosti potraviny.

Název výrobku, výživové údaje a případný obsah alkoholu u nápojů s povinností toto uvádět by měly být na obale uvedeny dle článku 12 v jednom zorném poli tak, aby o nich měl spotřebitel jasný přehled. Zorným polem se rozumí „*všechny povrchy na balení, které lze přečíst z jednoho zorného úhlu.*“¹⁹

Článek 36 uvádí i možnost uvést na obalu výrobku další nepovinné údaje. I ty však musí splňovat požadavky nařízení jako, že informace nesmí uvést spotřebitele v omyl, případně být nejednoznačné nebo zavádějící pro spotřebitele. Uvedení nepovinných informací musí být vhodné a podloženo vědeckými údaji. Pokud se již výrobce rozhodne nepovinné údaje na obal potraviny umístit, nesmí to být dle článku 37 na úkor umístění povinných informací, pro které musí zbýt na obalu dostatek prostoru.

3.1.5 Stanovené výjimky uvádění povinných údajů

Pro některé potraviny není nutné seznam složek uvádět. Dle článku 19 se jedná například o čerstvé ovoce nebo zeleninu, které ovšem nejsou loupané, krájené nebo jinak upravované; sycené vody, jež jsou v názvu jasně označeny jako sycené; potraviny skládající se z jedné

¹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011. [online]. Copyright ©Ig [cit. 13.02.2019] Strana 8. odstavec k)

složky, pokud je název složky zároveň název potraviny nebo z názvu potraviny umožňuje určit složení.

Nařízení v článku 16 zároveň reflektuje specifika určitých typů obalů a v jistých případech umožňuje výjimky. Například pro skleněné lahve určené k opakovanému použití, jež jsou nesmazatelně označeny, a tedy nejsou opatřeny ani krčkovou etiketou (etiketa umístěna v zúžené části lahvi končící hrdlem), ani rukávkovou etiketou (etiketa obtočena kolem rozšířené části lahve), se stanovuje pravidlo uvádět povinně pouze název potraviny, alergeny, čisté množství potraviny a datum minimální trvanlivosti nebo datum použitelnosti a výživové údaje. Povinnost uvádět veškeré povinné údaje neplatí ani pro obaly potravin jejichž největší plocha je menší než 10cm², pro které navíc neplatí povinnost uvádět výživové údaje.

Nařízení pamatuje v článku 14 i na internetový obchod, který v poslední době zaznamenává vzrůstající oblibu. Souhrnně pojímá tento způsob prodeje jako tzv. prodej na dálku. Spotřebitelé musí být dostupné všechny informace, které by měl nalézt na obale potraviny, a to na materiálu, který podporuje prodej na dálku. Jedinou výjimkou, kterou prodejce na dálku uvádět nemusí, je uvedení data spotřeby nebo data použitelnosti. Veškeré povinné informace však musí být zákazníkovi k dispozici při doručení potraviny.

Naopak pro určité skupiny potravin, definované přílohou III nařízení, existují ještě další povinné informace, které je nutné na obale potraviny uvést. Vzhledem k technickému pokroku a vědeckému vývoji může Evropská komise tuto přílohu aktualizovat, aby byla zajištěna informovanost spotřebitelů.

3.1.6 Další požadavky

Dalším požadavkem nařízení pro obal potraviny je, aby byla zajištěna vizuální srozumitelnost informací. To nařízení definuje jako *„fyzický vzhled informace, jehož prostřednictvím je informace vizuálně přístupná pro běžnou populaci a který je určen různými prvky, mimo jiné velikostí písma, odstupy mezi písmeny, odstupy mezi řádky, tloušťkou tahů písma, barvou písma, druhem písma, poměrem mezi výškou a šířkou písmen, povrchem materiálu a výrazným kontrastem mezi písmem a pozadím.“*²⁰

Nařízení zároveň definuje minimální velikost použitého textu. Ta je stanovena v článku 12 jako výška malého písmene „x“, jehož velikost by neměla být menší než 1,2 mm. U obalů jejich největší plocha není větší než 80 cm², může být tato velikost menší a to minimálně 0,9 mm.

²⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011. [online]. Copyright ©Ig [cit. 16.10.2018] Strana 8., odstavec m)

Tato velikost textu by dle nařízení měla být dostatečná a zajistit dobrou čitelnost pro většinovou populaci. Aby nedocházelo k nejasnostem, zařízení přesně definuje, jak by se velikost písma měla měřit, výška malého písmene x je definována vysvětlivkou číslo 6 viz obrázek č. 1.

Vysvětlivky

1	Akcentová dotažnice
2	Verzálková dotažnice
3	Střední dotažnice
4	Základní dotažnice
5	Dolní dotažnice
6	Výška malého písmene „x“
7	Velikost písma

Obrázek 1 Definice výška malého písmene x dle přílohy IV Nařízení Evropského parlamentu č. 1169/2011. Zdroj: Evropského parlamentu č. 1169/2011

Zároveň nařízení vymezuje v článku 15 jazykový požadavek na informace uvedené na obalu potravin. Informace musí být uvedeny v jazycích, které jsou srozumitelné pro spotřebitele v členských státech, ve kterých je potravinu uváděna na trh. Nařízení tedy umožňuje uvádět informace zároveň ve více jazycích, přičemž každý členský stát si může sám definovat jeden nebo více úředních jazyků, ve kterých musí být informace uvedeny.

3.2 Zákon o potravinách a tabákových výrobcích č. 110/1997 Sb.²¹

Zákon č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích implementuje do českého práva příslušné předpisy a nařízení Evropské unie a stanovuje pravidla pro provozovatele potravinářských podniků, výrobce, dovozce a maloobchodní prodejce potravin. V posledních letech prošel dvěma významnými novelizacemi, a to novelou č. 139/2014 Sb.²² a dále novelou

²¹ Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-1997-110-viceoblasti.html

²² Zákon č. 139/2014 ze dne 18. června 2014, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Dostupné z:

http://eagri.cz/public/web/file/336866/Informativni_text_uplneho_zneni_zakona_o_potravinach_k_1_lednu_2015.pdf

č. 180/2016. Sb.²³, které upravily zejména kompetence dozorových orgánů, podmínky použití dobrovolného deklarování „Česká potravina“, uvádění alergenů u pokrmů ve veřejném stravování a také se upravily pravidla pro poskytování potravin neziskovým a humanitárním organizacím.²⁴

Mimo implementaci předpisů a nařízení Evropské unie definuje zákon o potravinách a tabákových výrobcích v § 14 - 16b systém státních kontrol dodržování zákona na území České republiky. Na dozoru se podílí orgány ochrany veřejného zdraví, tedy krajské hygienické stanice, Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra. Dále v systému dozoru poskytuje součinnost Státní veterinární správa, Státní zemědělská a potravinářská inspekce. Zákon definuje pro každý orgán povinnosti a kompetence dozoru. Jednotlivé orgány dozoru společně kontroly organizují a koordinují a to dle § 25 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád)²⁵.

Zákon dále jasně definuje v § 17 – 17f přestupky pro provozovatele potravinářských podniků, za které jim hrozí pokuta 1-10 milionů korun českých, a to dle závažnosti přestupku a typu provinění. Mezi přestupky patří mimo jiné i neuvedení povinné informace o potravine, stanovené v právních předpisech a dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011; neuvedení povinných informací v českém jazyce; uvedení na trh potraviny, která je v rozporu s Evropskými předpisy klamavě označena nebo ji opatří klamavými informacemi či ji nabízí klamavým způsobem; uvedení na trh potraviny po datu minimální trvanlivosti.

3.3 Vyhláška č. 417/2016 Sb. o některých způsobech označování potravin²⁶

Vyhláška nabyla účinnosti 1. ledna 2017 a přímo navazuje na Zákon o potravinách a tabákových výrobcích a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011. Zejména rozvádí problematiku, že údaje na obalu potravin nesmí být zavádějící, což nařizuje článek 7 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011. Vyhláška přímo specifikuje, jak by mohl být spotřebitel klamán. Potravina nebo její složka nesmí být nabízena spotřebiteli, jako „vhodná pro děti“, „domácí“, „čerstvá“, „živá“, „čistá“, „přírodní“ nebo

²³ Zákon č. 180/2016 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-2016-180-novela-110-1997.html

²⁴ Příručka pro provozovatele potravinářských podniků k označování potravin podle předpisů EU. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2018. ISBN isbn978-80-7434-417-6.

²⁵ Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-ostatni_uplna-zneni_zakon-2012-255.html

²⁶ Vyhláška č. 417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_vyhlaska-2016-417.html

„pravá“, „dia“, „dietní“, „dietická“, či „vyrobena podle náboženských nebo rituálních zvyklostí“.²⁷ Současně dle odstavce 5 se na obalu potravin nesmí uvádět takové tvrzení, které nemůže výrobce nijak dokázat, uvádět informace nebo tvrzení, která by jakýmkoli způsobem mohla vést k záměně potravin nebo jejich účinků. Zakázáno je také dle odstavce 3 jakékoli tvrzení, které by mohlo jakýmkoli způsobem vyvolat pochybnosti spotřebitele o podobné potravině nebo jejích účincích.

Druhým významným tématem, o němž vyhláška pojednává, je dobrovolné označování země původu potravin. Dle vyhlášky § 3, odstavec 1 mohou výrobci označit jako Českou potravinu pouze výrobky, jež obsahují minimálně 75 % hmotnosti českých surovin a jejichž výroba proběhla na území České republiky. Pokud se však jedná o nezpracovanou potravinu, mléko nebo vinařský produkt, musí pocházet 100 % složek celkové hmotnosti z České republiky a zároveň prvovýroba, porážka zvířat a všechny fáze výroby musí probíhat v ČR.²⁸ Tyto potraviny mohou být označeny logem definovaným v příloze I vyhlášky:

Obrázek 2 Grafické znázornění loga česká potravina v barevné variantě. (HTTP 1)

3.4 Výživová a zdravotní tvrzení²⁹

Pokud má potravina díky svému nutričnímu složení jisté prospěšné účinky na zdraví, je výhodné pro spotřebitele, aby se toto na obalu či v reklamě na danou potravinu objevilo. Nařízení (ES) č. 1924/2006 o výživových a zdravotních tvrzeních přesně definuje, která výživová či zdravotní tvrzení mohou být na určité potraviny použita. Cílem je zamezení klamání spotřebitele, aby výrobci neuváděli tvrzení, která nejsou podložena či jsou jinak nepřesná.

²⁷ VYHLÁŠKA č. 417/2016 Sb . o některých způsobech označování potravin, [online]. Copyright ©Ig [cit. 14.03.2019], § 2, odstavec 1

²⁸ ŠEDIVÁ, Viera. *Pravidla pro dobrovolné označování „česká potravina“ a použití loga*. Ministerstvo zemědělství Sekce potravinářských výrob – Úřad pro potraviny, 2016. Č.j.: 8507/2016-MZE-18122

²⁹ Nařízení evropského parlamentu a rady (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1924&from=EN>

Soubor výživových tvrzení obsahuje formulace, kterými je možné informovat spotřebitele o sníženém obsahu energie, tuků, cukrů nebo naopak vyšším obsahu živin a určitých látek a dále o jejich absenci v potravině. Pokud potravinu obsahuje méně než 3 g tuku na 100 g výrobku nebo 1,5 g (1,8 g v případě polotučného mléka) na 100 ml výrobku je možné ji opatřit tvrzení „S nízkým obsahem tuku“. Obdobně „S nízkým obsahem cukru“ pro výrobky, které obsahují maximálně cukrů 5 g na 100 g nebo 2,5 g na 100ml výrobku. Výrobky, které splňují podmínky pro definici „se sníženým obsahem...“ je možné také označit jako „light“ / „lite“ / „lehký“. Jako „Zdroj vitamínů nebo minerálních látek“ lze označit potravinu, která obsahuje alespoň významné množství, které je definované směrnici v nařízení (ES) č. 1925/2006³⁰ či v příloze Nařízení (ES) č. 1924/2006, kde jsou k nalezení i veškeré definice a formulace výživových tvrzení.

Nařízení (ES) č. 1924/2006 zavádí pravidla pro formulace, jež je možné použít u potravin, které mají prokazatelný fyziologický vliv. Jejich účinek je nutné prokázat studiemi a splnit další velmi přísná kritéria pro registraci do Rejstříku schválených zdravotních tvrzení (EU Register on Nutrition and Health Claims). Například tvrzení, že „Živé kultury v jogurtu nebo v kysaném mléce zlepšují trávení laktózy z výrobku u osob, které laktózu špatně tráví“³¹ je možné uvést pouze v případě, že potravinu obsahuje nejméně 10⁸ kolonii tvořících jednotek živých mikroorganismů kyselobuňkové kultury (*Lactobacillus delbrueckii subsp. bulgaricus* a *Streptococcus thermophilus*) na 1 g.

3.5 Označování biopotravin

Biopotravinou se rozumí potravinu, jež byla vyrobena v ekologickém zemědělství. Ekologické zemědělství „je typ zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí formou omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamožují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce, a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy, chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat.“³²

³⁰ Nařízení evropského parlamentu a rady (ES) č. 1925/2006 ze dne 20. prosince 2006 o přidávání vitamínů a minerálních látek a některých dalších látek do potravin. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1925&from=EN>

³¹ Nařízení evropského parlamentu a rady (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin online]. Copyright ©Ig [cit. 14.03.2019], Článek 19

³² MICHALOVÁ, Irena. Značky a informace na potravinách. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, c2006. Průvodce spotřebitele. ISBN isbn80-239-6652-9. Str. 25

Pravidla pro ekologickou živočišnou a rostlinou výrobu jsou stanoveny nařízením (ES) č. 834/2007³³, prováděcím nařízením (ES) č. 889/2008³⁴, v českém zákoně 242/2000 Sb.³⁵ a vyhlášce 16/2006 Sb.³⁶ Pro balené potraviny z ekologického zemědělství platí stejná pravidla jako pro běžné potraviny, pro označení potraviny jako produktu ekologického zemědělství, však musí výrobce splnit podmínky jako například, že 95 % složek pochází z ekologického zemědělství, ke kterému má výrobce příslušné certifikace. Zároveň nesmí v procesu výroby docházet k některým technologickým postupům jako například bělení, hydrogenace a ozařování.³⁷

Pokud výrobce splní veškerá kritéria, může potravinu označit jako „eko“ nebo „bio“. Podmínkou je zároveň uvedení přesně specifikovaných log ekologického zemědělství na obalu. Potraviny vyrobené v Evropské unii se opatří logem viz Obrázek 3. Potraviny vyrobené na území České republiky ještě navíc logem viz Obrázek 4. Výrobce může obal potraviny opatřit i vlastním logem, které však musí být schváleno. Spotřebitel se může na českém trhu setkat i s logy ekologického zemědělství, které používají jiné členské státy, pokud byla daná potravina vyrobena na území daného státu.³⁸ Český spotřebitel se jistě setkává nejčastěji s logem ekologické zemědělství Slovenské republiky, viz Obrázek 5.

Obrázek 3 Evropské logo pro biopotraviny (HTTP 2)

Obrázek 4 Logo pro české produkty ekologického zemědělství (HTTP 3)

³³ Nařízení rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0834&from=cs>

³⁴ Nařízení komise (ES) č. 889/2008 ze dne 5. září 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, pokud jde o ekologickou produkci, označování a kontrolu. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0889&from=cs>

³⁵ ZÁKON ze dne 29. června 2000, o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/324879/Zakon_1.pdf

³⁶ Vyhláška ze dne 6. ledna 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/324881/Zakon_2.pdf

³⁷ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele.*

³⁸ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele.*

Obrázek 5 Logo pro slovenské produkty ekologického zemědělství (HTTP 4)

U všech biopotravin musí být označeno místo původu suroviny a to konkrétně „z EU“ nebo „mimo EU“, případně konkrétní členský stát. Dále musí být biopotraviny opatřeny informací s kódem kontrolní organizace (např. „CZ–BIO–01“), která provádí kontrolu a certifikaci producentů potravin z ekologického zemědělství. V České republice provádí kontrolu konkrétně organizace KEZ, Biokont ABCERT, Bureau Veritas Czech Republic.³⁹

3.6 Chráněná označení⁴⁰

Potraviny a produkty, jejichž výroba či původ suroviny jsou charakteristické pro určitý region či jsou typické jistou řemeslnou tradicí, je možné opatřit speciálním logem chráněného označení. Muže se jednat o produkty z EU i mimo EU a jejich schválení podléhá nařízení Evropské unie č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin. Potravin, kterými je možné chráněné označení opatřit, musí být zaregistrované v databázi „designation of origin“ (DOOR). Produkty mohou získat označení:

- **CHOP** – chráněné označení původu, tedy název regionu, ze kterého produkt nebo potravina pochází a který je nezbytný pro její charakteristické vlastnosti či jakost. Produkce a zpracování potraviny probíhá výlučně v tomto regionu.

Obrázek 6 Logo chráněného zeměpisného označení (HTTP 5)

³⁹ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin původce pro spotřebitele.*

⁴⁰ Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1151&from=EN>

- **CHZO** – chráněné zeměpisné označení, tedy název regionu, ze kterého potravina nebo produkt pochází a díky němu získává určitou pověst, jakost či jinou vlastnost. Minimálně jedna fáze produkce musí probíhat v daném regionu.

Obrázek 7 Logo chráněného zeměpisného označení (HTTP 6)

- **ZTS** – zaručeně tradiční specialita pro výrobky, jež jsou vyráběny minimálně 30 let a pro jejich certifikaci splní ještě další podmínky určené komisí.

Obrázek 8 Logo zaručeně tradiční specialita (HTTP 7)

4 Specifická pravidla pro maso a masné výrobky

Jak jsem již předesílala v úvodu práce, konkrétněji se zaměřím na maso a masné výrobky. Balené potraviny spadající do této kategorie musí samozřejmě splňovat pravidla uvedená v obecných předpisech. Navíc jsou však pro každou skupinu stanoveny konkrétní požadavky.

Vyhláška č. 69/2016 Sb. o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich⁴¹ (dále jen Vyhláška č. 69/2016 Sb.) přímo navazuje na zákon o potravinách a tabákových výrobcích a nařízení (EU) č. 1169/2011. Konkrétně upravuje členění potravin spadající pod tuto vyhlášku do jednotlivých skupin a podskupin. Současně stanovuje požadavky na jakost, případné požadavky na jakost vztahující se ke konkrétnímu názvu, technologické požadavky, způsob uchovávání a podmínky transportu, přípustné hmotnostní a objemové odchylky jednotlivého balení a v neposlední řadě i požadavky na způsob jejich označování.

⁴¹ Vyhláška č. 69/2016 Sb., o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_vyhlaska-2016-69.html

4.1 Maso

Maso můžeme bezesporu zařadit mezi základní potraviny. Jedná se o „*všechny části těl živočichů včetně ryb a bezobratlých, v čerstvém nebo upraveném stavu, které se hodí k lidské výživě.*“⁴²

4.1.1 Konkrétní požadavky na označování masa dle vyhlášky č. 69/2016 Sb.⁴³

Dle § 4 je maso s výjimkou drůbeže nutné označit názvem **skupiny**. Konkrétní členění do skupiny je uvedeno v příloze č. 2 vyhlášky, tabulka I. Jedná se například o výsekové maso, mleté maso, kosti atd. Konkrétně zmíněné výsekové maso je dále ještě nutné opatřit informací o **technologickém celku** uvedeným v příloze č. 3 vyhlášky, například Hovězí čtvrtě, Hovězí maso přední (s kostí / bez kosti) atd.

Maso je dále děleno dle **živočišného druhu**, kterým je nutné maso také označit (například hovězí maso, vepřové maso, kozí maso atd.) Přičemž je stanovena i konkrétní kategorie, ze kterého maso musí pocházet. V případě zmíněného hovězího se jedná o „*maso mladého býka, býka, volka, jalovice, krávy*“⁴⁴. Dle § 5 se mladým býkem rozumí nekastrovaný samec ve věku 12–24 měsíců včetně. Býkem pak nekastrovaný samec starší než 24 měsíců, volkem kastrováný samec starší než 12 měsíců, jalovicí neotelená samice starší 12 měsíců a krávou pak otelenou samici starší 12 měsíců.

V § 4 se dále pojednává o tom, že pokud se jedná o **maso ze zvěře** (zvířecí druh definovaný v tabulce 3, přílohy č. 2 vyhlášky, například daněk, zajíc, kachna divoká atd.), označuje se jako „*zvěřina*“, pouze v případě, že se jedná o maso volně žijícího zvířete. Maso zvěře chované v zajetí je nutné jej označit jako „*maso zvěře ve farmovém chovu*“.

Maso **drůbeže musí být navíc označenou třídou jakosti A nebo B**. Pro obě třídy jakosti jsou stanoveny obecné požadavky na kvalitu, které musí splňovat: „*čistá, bez cizích látek, znečištění nebo krve, bez cizího zápachu, bez viditelných krevních skvrn s výjimkou skvrn malých a nenápadných, bez vyčnívajících zlomených kostí, bez viditelných pohmožděnin.*“⁴⁵ Maso třídy

⁴² BABIČKA, Luboš. *Průvodce světem potravin: rady spotřebitelům, na co si dát pozor při nakupování a manipulaci s potravinami*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ministerstvo zemědělství, Odbor bezpečnosti potravin, 2012. ISBN isbn:978-80-7434-086-4. Str. 6

⁴³ Vyhláška č. 69/2016 Sb. o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich.

⁴⁴ Vyhláška č. 69/2016 Sb. o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich, Příloha č. 2

⁴⁵ MATES, František. *Drůbeží maso a drůbeží masné výrobky*. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, z.ú. a Potravinářská komora ČR v rámci priorit České technologické platformy pro potraviny, 2015. Jak poznáme kvalitu?. ISBN isbn978-80-88019-05-3. Str. 9-10

jakosti A musí navíc splňovat podmínku dobré stavby těla a musí být plně zmasilá, především v oblasti stehen a prsou. Drůbeží se rozumí domestikovaní ptáci jako například kur domácí, kachna, krůta atd. Na trh přichází jateční těla drůbeže částečně vykuchaná, s drobky nebo bez drobků, a to buď v celku nebo porcované na menší části.⁴⁶

Mletým masem lze označit dle přílohy 2 vyhlášky pouze rozmělněné maso bez kostí, které obsahuje maximálně 1 % soli a neobsahuje jiné přísady. Mleté maso chlazené je možné prodávat balené, v tom případě musí být prodáno zákazníkovi do 24 hodin. Mleté maso musí být označeno živočišným druhem použitých mas v procentech ve kterém byly použity. A dále % tuku a podílem kolagenu z obsažených bílkovin. Zároveň lze podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 přílohy č. VI označit mleté maso splňující dané parametry jako „mleté maso libové“ (7 % a více tuku a 12 % a více kolagenu z bílkovin), „mleté maso čistě hovězí“ (20 % a více tuku a 15 % a více kolagenu z bílkovin), „mleté maso obsahující vepřové maso“ (30 % a více tuku a 18 % a více kolagenu z bílkovin), „mleté maso ostatních druhů“ (25 % a více tuku a 15 % a více kolagenu z bílkovin).

4.1.2 Další konkrétní požadavky na označování masa stanovené v obecných předpisech⁴⁷

- Jako maso **čerstvé** lze označit maso, které není tepelně opracované, a to v případě, že je chlazené i mražené, vakuově balené nebo balené v ochranné atmosféře. Výjimku tvoří maso králíku a zvěře, které se považuje za čerstvé pouze v případě, že je chlazené.
- Maso chlazené se opatřuje **datem použitelnosti**, mražené naopak **datem trvanlivosti**, které je nutné ještě doplnit o **datum zmražení**.
- Čerstvé balené maso je dále nutné označit vhodnými **podmínkami skladování**, za což se považuje „*u masa max. +7 °C, u drobků max. +3 °C, u drůbežího a králíčího masa max. +4 °C, u polotovarů z čerstvého masa +7 °C, u mletého masa max. +2 °C*“. *V případě zmrazeného masa a produktů nesmí být teplota vyšší než –12 °C.*⁴⁸
- **Zemí původu** je dle nařízení (EU) č. 1337/2013 nutné označit vepřové, skopové nebo kozí maso a maso z drůbeže, pokud se zvíře narodilo, bylo chováno a poraženo v jednom státě. Pokud toto probíhalo na území více států, je etiketu nutné opatřit informací o tom, ve kterém státě probíhal **chov a porážka**. Pokud chov probíhal na území více států, opatří se etiketa názvem státu (případně výčtem států), kde chov

⁴⁶ MATES, František. *Drůbeží maso a drůbeží masné výrobky*.

⁴⁷ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele*.

⁴⁸ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele*. str. 30

probíhal alespoň posledních 6 měsíců. V případě drůbeže se jedná o lhůtu 1 měsíc. V případě třetích zemí je údaj „chov“ možné označit jako „mimo EU“. Údaj, ve kterém státě proběhla porážka, ovšem musí být konkrétní, tedy uvede se název státu.⁴⁹

- **Hovězí maso** je navíc nutné označit registračním číslem zvířete, zemí původu, a také názvem země, kde se zvíře narodilo, bylo vykrmeno a poraženo a číslem jatek a bourárny.⁵⁰
- **Veterinární ovál** – stejně jako u všech živočišných produktů, je i maso nutné opatřit označením zdravotní nezávadnosti s číslem schválení výrobce. Dle zákona o veterinární péči č. 166/1999 Sb.⁵¹ státní veterinární správa eviduje a zveřejňuje seznam schválených výrobců.
- **Přidaná voda** se uvádí v rámci složení, pokud však ve výrobku převyšuje 5 % je nutné tuto informaci uvést v blízkosti názvu. Pro mraženou drůbež jsou stanoveny speciální limity, tak aby se zabránilo vyššímu obsahu vody, než je technologicky nutné.

4.2 Masné výrobky a polotovary

Masný výrobek je „*technologicky opracovaný výrobek obsahující jako převažující základní surovinu maso.*“⁵² Masným polotovarem se rozumí „*maso tepelně neopracované, u kterého zůstala zachována vnitřní buněčná struktura a vlastnosti čerstvého masa a ke kterému byly přidány potraviny, koření přípravky nebo přídatné látky a které je před spotřebou určeno k tepelné kuchyňské úpravě.*“⁵³

⁴⁹ PROVÁDĚCÍ NAŘÍZENÍ KOMISE (EU) č. 1337/2013 ze dne 13. prosince 2013, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011, pokud jde o uvádění země původu nebo místa provenience u čerstvého, chlazeného a zmrazeného vepřového, skopového, kozího a drůbežního masa. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:335:0019:0022:CS:PDF>

⁵⁰ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1760/2000 ze dne 17. července 2000 o systému identifikace a evidence skotu, o označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 820/97. Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=32000R1760>

⁵¹ Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon). Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-1999-166-viceoblasti.html

⁵² BABIČKA, Luboš. *Průvodce světem potravin: rady spotřebitelům, na co si dát pozor při nakupování a manipulaci s potravinami*. Str. 6

⁵³ BABIČKA, Luboš. *Průvodce světem potravin: rady spotřebitelům, na co si dát pozor při nakupování a manipulaci s potravinami*. Str. 7

4.2.1 Konkrétní požadavky na označování masných výrobků a masných polotovarů dle vyhlášky č. 69/2016 Sb.⁵⁴

Členění na dané druhy a skupiny je pro masné výrobky a masné polotovary upraveno v příloze č. 6 vyhlášky. Pro masné výrobky se jedná například o označení tepelně opracovaný, tepelně neopracovaný, trvanlivý fermentovaný. Masné polotovary nejsou již dále do skupin děleny. Definice výrobku pro zařazení do dané **skupiny** jsou uvedeny v § 8 vyhlášky. Tedy například fermentovaným trvanlivým masným výrobkem se rozumí „*zpracovaný masný výrobek tepelně neopracovaný určený k přímé spotřebě, u kterého v průběhu fermentace, zrání, sušení, popřípadě uzení za definovaných podmínek došlo ke snížení aktivity vody na hodnotu $a_w(\max.) = 0,93$, s minimální dobou trvanlivosti 21 dní při teplotě plus 20 °C a za případně dalších skladovacích podmínek.*“⁵⁵

Označením **obsaženého masa podle živočišného druhu** lze dle § 8 v názvu masného výrobku nebo polotovaru použít pouze v případě, že obsahuje minimálně 50 % hmotnostních masa daného druhu z celkového množství masa, které bylo použito při výrobě konkrétního výrobku, tedy například „Hovězí párky“. Pokud toto pravidlo nesplňuje je možné uvést pouze, že je výrobek vyroben s daným druhem masa, tedy například „Párky s hovězím masem“. Výjimku tvoří výrobky uvedené v příloze č. 7 vyhlášky, pro něž jsou definované jasné požadavky na jakost, složení, obsah masa (pouze svalovina, bez tuku), tuku, vody, smyslové požadavky a případně další požadavky. Pokud výrobky požadavky nesplňují, nemohou být daným názvem označeny.

Takovým případem je například špekáček, pro jehož výrobu se musí použít hovězí maso, vepřové maso nebo telecí maso. Nepřipouští se použití strojně odděleného masa a drůbežního strojně odděleného masa. Mezi smyslové požadavky na kvalitu a jakost patří „*konzistence, která musí být pružná, křehká, soudržná. Dále pak vzhled v nákreji a vypracování – na řezu vychlazeného výrobku barva světle až tmavě růžová, špekové kostky nepravidelně rozložené, připouští se drobná měkká zrna kolagenních částic, vzduchové dutinky v menším rozsahu a mírně vytavený tuk. Chuť a vůně – příjemná po čerstvé uzenině a koření, přiměřeně slaná a kořeněná, po ohřátí na skusu výrobek šťavnatý.*“⁵⁶ Dalším definovaným požadavkem na kvalitu

⁵⁴ Vyhláška č. 69/2016 Sb. o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich.

⁵⁵ Vyhláška č. 69/2016 Sb. o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich, § 8

⁵⁶ Vyhláška č. 69/2016 Sb. o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich, Příloha č. 7, Tabulka I

špekáčku v příloze 7, v tabulce 8, je obsah masa, který musí být minimálně 40,0 % a obsah tuku nejvýše 45,0 %.

Výrobky označené jako mletý masný polotovar je třeba nezaměňovat s mletým masem. Masné polotovary jsou vyrobeny s čerstvého (i mletého) masa, ke kterému bylo přidáno koření či jiná aditiva, ale technologické postupy nezapříčinily změnu struktury svalových vláken. Mletý masný polotovar tedy může oproti mletému masu obsahovat více soli, více vody, olej apod.⁵⁷

Výrobky označené názvem **šunka** by měly být vyrobeny z vepřového masa, konkrétně vepřové kýty. Pokud je tomu jinak, je nutné je označit živočišným druhem masa a také částí jatečního těla, ze kterého je šunka vyrobena. Toto je ošetřeno v § 11. Šunka dále musí být označena třídou jakosti a splňovat kritéria definovaná v příloze č. 8 vyhlášky, podle které šunky dělíme do 3 kategorií:

- **Šunka nejvyšší jakosti** – celosvalová, obsahuje nejméně 16 % čistých svalových bílkovin. Zakázáno je použití barviv, škrobu, vlákniny a rostlinných či živočišných bílkovin.
- **Šunka výběrová** – celosvalová, obsahuje nejméně 13 % čistých svalových bílkovin. Oproti šunce nejvyšší jakosti je dovoleno použití přírodních zahušťovadel karagenanu a gumy euchemy.
- **Šunka standardní** – lze použít zrněnou surovinu, obsahuje nejméně 10 % čistých svalových bílkovin. Obsah aditiv, barviv ani jiných látek není omezen.

4.2.2 Další konkrétní požadavky na označování masa stanovené v obecných předpisech⁵⁸

- Masné výrobky se označují **datem použitelnosti**, výjimkou jsou trvanlivé výrobky (například trvanlivé salámy nebo konzervy), které se označují **datem trvanlivosti**. Mražené výrobky je pak nutné ještě doplnit o **datum zmrazení**.
- Stejně jako u masa platí podmínka o **uvedení přidané vody** do výrobku v rámci složení a pokud je obsah přidané vody větší než 5 %, musí být uvedeno v blízkosti názvu.⁵⁹

⁵⁷ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele*.

⁵⁸ SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele*.

⁵⁹ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 1169/2011, Příloha VII

- **Veterinární ovál** – stejně jako u všech živočišných produktů, je i masné výrobky nutné opatřit označením zdravotní nezávadnosti s číslem schválení výrobce. Dle zákona o veterinární péči (č. 166/1999 Sb.) státní veterinární správa eviduje a zveřejňuje seznam schválených výrobců.⁶⁰
- Označení u názvu „*ze spojovaných kusů masa*“ je povinné, pokud by masné výrobky nebo polotovary mohly svým charakterem vyvolávat ve spotřebiteli dojem, že se jedná o výrobky z jednoho kusu masa, ale ve skutečnosti jsou vyrobeny z více kusů, které jsou spojovány různými složkami.⁶¹

⁶⁰ Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči

⁶¹ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 1169/2011, Příloha VI

Praktická část

5 Cíle výzkumu:

Jak bylo popsáno v teoretické části této práce, nařízení EU a na něj navazující novely a vyhlášky zavedly poměrně striktní pravidla pro označování balených potravin, která mají zamezit klamání spotřebitele a umožnit mu zároveň informovaný výběr potravin. Pro to je však nutné, aby se spotřebitelé v daných pravidlech orientovali. Zároveň je nutné vědět, jaké faktory vůbec spotřebitelé při nákupu potravin zohledňují, tedy zda jim zavedená pravidla pro označování potravin mohou sloužit. S těmito úvahami byl určen hlavní cíl výzkumu a tři dílčí cíle.

5.1 Hlavní cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je určení **nejčastějších faktorů, které ovlivňují rozhodnutí spotřebitele při nákupu potravin**. K jeho dosažení byly použity následující výzkumné otázky:

Výzkumná otázka: Jaké faktory jsou pro spotřebitele významné při vybírání potravin?

5.2 Dílčí cíle výzkum

Pro výzkum byly stanoveny tři dílčí cíle:

1. dílčí cíl: Určit, zda faktory ovlivňující spotřebitele při nákup potravin jsou odlišné, pokud spotřebitel vybírá maso a/nebo masné výrobky.

Výzkumná otázka: Jaké faktory jsou pro spotřebitele významné při vybírání masa a masných výrobků a polotovarů?

2. dílčí cíl: Zjišťování, jak spotřebitelé hodnotí nově zavedená pravidla týkající se obalů potravin

Výzkumná otázka: Jak spotřebitelé hodnotí nově zavedená pravidla pro obaly potravin?

3. dílčí cíl: Ověřit, zda se spotřebitelé orientují v zavedených pravidlech a zda je tak mohou využít k informovanému rozhodnutí?

Výzkumná otázka: Orientují se spotřebitelé v zavedených pravidlech pro označování potravin?

5.3 Metodika práce

Pro praktickou část této bakalářské práce bylo použito metody dotazování, a to formou dotazníkové šetření. Tato forma umožnila získání velkého množství odpovědí, které byly nutné pro relevantnost výsledků dotazníku. Dotazník byl anonymní. Část respondentů vyplnila dotazník v elektronické podobě. Celkem 12 respondentů vyplnilo dotazník v papírové podobě. Jednalo se o lidi z mého okolí, pro které bylo příjemnější dotazník nevyplňovat v elektronické podobě. Tyto respondenti obdrželi papírovou verzi dotazníku (viz Příloha č.1 – Vzorový dotazník) s instrukcí, že na jeho vyplnění mají neomezený čas, aby si každou otázkou mohli promyslet. U vyplňování papírových dotazníků jsem byla osobně, ale na případné dotazy ke smyslu otázek či možnostech jsem nereagovala, aby mé odpovědi nebyly eventuelně návodné a výsledky tak byly srovnatelné s výsledky z elektronické ankety, kde se také respondenti nemohli dotazovat.

5.4 Výsledky sběru dat

Dotazníkové šetření se zúčastnilo celkem 176 respondentů. Z toho 70 mužů (39,8 %) a 106 žen (60,2 %). Dotazník obsahoval celkem 18 otázek. V úvodní části dotazníku respondenti odpovídali na obecné otázky, které měly za cíl zjistit konkrétnější charakteristiku osob, které se dotazování zúčastnili. Jednalo se o otázky na pohlaví, věk a dosažené vzdělání.

Druhá část dotazníku zjišťovala od respondentů konkrétní faktory, které ovlivňují jejich rozhodování při nákupu potravin. Byli dotazováni na jejich rozpočet domácnosti pro nákup potravin, zda při nákupu potravin musí zohledňovat nějaké konkrétní omezení sebe nebo člena rodiny a formou škály měli rozhodnout, jaký podíl mají konkrétní faktory (např. cena, složení, označení bio atd.) na jejich rozhodnutí pro nákup potravin obecně. Navíc měli ohodnotit tyto faktory konkrétněji pro nákup masa a pro nákup masných výrobků a masných polotovarů. Otázky týkající se masa a masných výrobků byly záměrně nepovinné, vzhledem k tomu, že ne všichni respondenti maso či masné výrobky nakupují. I přesto na otázky ohledně nákupu masa odpovědělo celkem 158 respondentů (89,8 %) a na dotazy ohledně nákupu masných výrobků odpovědělo celkem 154 respondentů (87,5 %).

Ve třetí části dotazníku odpovídali respondenti na otázky, které měly za cíl objasnit, zda respondenti zaznamenali nová pravidla týkající se označování potravin, jak tato nová pravidla hodnotí, respektive zda jim ulehčují výběr potravin, či by na balené potraviny bylo vhodnější nějaké informace dle jejich názoru doplnit. Dále otázky směřovaly k cíli zjištění, zda se

spotřebitelé orientují v komplikovaných pravidlech, respektive zda konkrétní označení potraviny skutečně naplní obecné očekávání spotřebitelů.

Na následujících stránkách mé práce rozeberu konkrétně jednotlivé otázky a konkrétní odpovědi formou tabulek.

1. otázka: Jste:

Tato povinná otázka měla za cíl zjistit pohlaví respondentů. Dotazníku se zúčastnilo celkem 106 žen a 70 mužů.

Tabulka 2 rozdělení respondentů dle pohlaví

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muž	70	39,8 %
Žena	106	60,2 %
Celkem	176	100 %

2. otázka: Kolik je Vám let?

V této povinné otázce byli respondenti rozděleni do pěti věkových kategorií. Průzkumu se nezúčastnila žádná osoba mladší 15 let. Z věkové kategorie 16-25 let se zúčastnilo celkem 8 osob. Největší zájem o vyplnění dotazníku byl u osob ve věkové kategorii 26-44 let to celkem 133 osob. K věkové kategorii 45-60 let se přihlásilo celkem 25 respondentů a 10 respondentů bylo starších 60 let.

Tabulka 3 Rozdělení respondentů dle věku

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
15 a méně	0	0,0 %
16-25	8	4,5 %
26-44	133	75,6 %
45-60	25	14,2 %
60 +	10	5,7 %
Celkem	176	100 %

3. otázka: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

V této otázce, která byla taktéž povinná, měli respondenti vybrat, jaké je jejich nejvyšší dosažené vzdělání. Zúčastnili se 2 respondenti se základním vzděláním, 24 se středním vzděláním, 63 se

středním vzděláním s maturitou, 6 respondentů s vyšším odborným vzděláním a nejvíce respondentů s vysokoškolským vzděláním, kterých bylo celkem 81.

Tabulka 4 Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	2	1,1 %
Střední	24	13,6 %
Střední s maturitou	63	35,8 %
Vyšší odborné	6	3,4 %
Vysokoškolské	81	46,0 %
Celkem	176	100 %

4. otázka: Kolik průměrně utratíte za nákup potravin týdně ve vaší domácnosti?

V této povinné otázce bylo cílem ověřit, jak velký týdenní rozpočet mají domácnosti respondentů na nákup potravin a zda vůbec respondenti nějaký konkrétní rozpočet mají. Celkem 7 respondentů má týdenní rozpočet na nákup 0-500 Kč, 29 respondentů si vystačí s 501 - 1 000 Kč týdně. Celkem 85 respondentů nakupuje potraviny s týdenním rozpočtem 1 001 - 2 500 Kč, za 2 501 - 5 000 Kč týdně nakupuje potraviny celkem 35 respondentů a více než 5 000 Kč utrácí týdně za potraviny celkem 8 respondentů. Odpověď nevím zvolilo celkem 12 respondentů.

Tabulka 5 Rozdělení respondentů dle jejich průměrného týdenního rozpočtu na nákup potravin

Útrata	Absolutní četnost	Relativní četnost
0 - 500 Kč	7	4,0 %
501 - 1 000 Kč	29	16,5 %
1 001 - 2 500 Kč	85	48,3 %
2 501 - 5 000 Kč	35	19,9 %
5 000+ Kč	8	4,5 %
Nevím	12	6,8 %
Celkem	176	100 %

5. otázka: Při nákupu potravin zohledňujete:

Cílem této povinné otázky bylo ověřit, zda někteří respondenti musí zohledňovat speciální nároky na potraviny vzhledem k dietě, potravinové alergii či jiným výživovým preferencím. V této povinné otázce dotazníku mohli respondenti vybírat více odpovědí, případně doplnit v možnosti „jiné...“ i jinou eventualitu, kterou při nákupu potravin zohledňují. To využilo celkem 22 respondentů. Nejvíce respondentů zaškrtnulo možnost „nic výše uvedeného“ a to

celkem 114 respondentů. Celkem 18 respondentů odpovědělo, že při nákupu potravin musí zohledňovat, že oni nebo člen domácnosti musí dodržovat dietu. Potravinovou alergií trpí respondenti nebo členové domácnosti ve 20 případech. A vegetariánský či veganský životní styl zohledňuje celkem 16 respondentů.

Tabulka 6 Rozdělení odpovědi respondentů dle jejich odpovědi na otázku č. 6

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Já nebo člen domácnosti musí dodržovat dietu (např. bezlepkovou).	18	10,2 %
Já nebo člen domácnosti trpí některou z potravinových alergií.	20	11,4 %
Já nebo člen rodiny je vegan nebo vegetarián.	16	9,1 %
Jiné...	22	12,5 %
Nic z výše uvedeného	114	64,8 %

U možnosti „jiné...“ se vyskytovaly tyto odpovědi:

- „Bio potraviny, potraviny bez palmového oleje, potraviny nebaleného v plastu“ (1x)
- „Původ potravin (země), informace, zda je potravina bio/fair trade“ (1x)
- „Kvalitu potravin a chuťové preference, dostupnost obchodu“ (1x)
- „Bio, farmářské, maso od dobrého řezníka“ (1x)
- „Základní suroviny, kvalitní“ (1x)
- „Co má kdo z rodiny rád“ (1x)
- „Snažím se kupovat Bio“ (1x)
- „Zdravý životní styl“ (1x)
- „Kvalita, čerstvost“ (1x)
- „Máme malé dítě“ (1x)
- „Složení“ (1x)
- „Původ potraviny“ (1x)
- „Nekupuji výrobky z koncernu Agrofet“ (1x)
- „Jsem sportovec – nakupuji potraviny, které potřebuji pro aktivní životní styl“ (1x)
- „potraviny u kterých je jasný jejich původ“ (1x)
- „snažím se nakupovat lokální potraviny“ (1x)
- „Nakupuji potraviny, které znám a které se mi osvědčily poměrem kvalita a cena“ (1x)
- „Nenakupuju polotovary“ (1x)
- „zdravý životní styl“ (1x)
- „často zohledňuji nízký obsah cukru a tuku“ (1x)
- „Složení potraviny“ (1x)
- „Obsah éček“ (1x)

6. otázka: Vaše rozhodnutí k nákupu konkrétní potraviny ovlivňuje:

V této povinné otázce respondenti hodnotili na pětistupňové škále (neovlivňuje – ovlivňuje) jednotlivé faktory, které mají vliv při nákupu potravin. Respondenti museli zhodnotit všechny vybrané faktory. Jak konkrétně respondenti jednotlivé faktory hodnotili, je nejlépe vidět v následující tabulce.

Tabulka 7 Konkrétní hodnoty vyplněné respondenty na škále hodnotící faktory k nákupu potravin obecně

Faktory	Neovlivňuje	Spíše neovlivňuje	Neutrální	Spíše ovlivňuje	Ovlivňuje
Vzhled potraviny	6	2	19	66	83
Cena	2	16	82	56	20
Zboží je ve slevě	20	22	56	54	24
Země původu potraviny	16	19	51	44	46
Značka	12	34	70	44	16
Reklama	48	77	45	6	0
Složení potraviny	3	9	36	38	90
Výživové údaje	21	28	54	32	41
Délka trvanlivosti potraviny	4	30	68	36	38
Označení "bio"	58	37	48	23	10

7. otázka: Jaké faktory Vás ovlivňují při výběru masa?

Tato otázka byla nepovinná s cílem umožnit respondentům, kteří maso nenakupují z jakéhokoli důvodu, na tuto otázku neodpovídat, jelikož se jich netýká. Celkem na tuto otázku odpovědělo 158 respondentů (89,8 %). To je očekávaný výsledek vzhledem k tomu, kolik respondentů odpovědělo v otázce č. 5, že zohledňují, že oni nebo členové rodiny jsou vegetariáni či vegani. Stejně jako u předchozí otázky respondenti hodnotili na pětistupňové škále (neovlivňuje – ovlivňuje) subjektivně jednotlivé faktory, které je ovlivňují při výběru masa. Jak konkrétně respondenti jednotlivé faktory hodnotili, je nejlépe vidět v následující tabulce.

Tabulka 8 Konkrétní hodnoty vyplněné respondenty na škále hodnotící faktory ovlivňující je při nákupu masa

Faktory	Neovlivňuje	spíše neovlivňuje	Neutrální	Spíše ovlivňuje	Ovlivňuje
Vzhled	5	0	6	18	129
Cena	6	21	66	47	18
Zboží je ve slevě	34	41	45	27	11
Země původu	14	8	20	28	88
Značka	30	36	65	14	13
Reklama	90	40	26	2	0
Výživové údaje	56	31	29	10	32
Délka trvanlivosti	16	8	27	34	73
Označení "bio"	42	24	45	28	19

8. otázka: Jaké faktory jsou pro Vás rozhodující při výběru masných výrobků (šunky, salámy, masové konzervy...)?

Stejně jako u předchozí otázky měli respondenti hodnotit na pětistupňové škále (neovlivňuje – ovlivňuje) subjektivně jednotlivé faktory, které je ovlivňují při výběru masných výrobků a polotovarů. Tato otázka byla stejně jako předchozí nepovinná. Rozhodlo se na ni odpovídat celkem 154 respondentů (87,5 %), tedy ještě o něco menší počet respondentů než na předchozí otázku týkající se masa. To může být způsobeno skutečností, že masným výrobkům a polotovarům se vyhýbá i část lidí, kteří nejsou vegetariáni či vegani. Případně je způsobeno tím, že část respondentů nechtěla odpovídat z jakéhokoli jiného důvodu.

Tabulka 9 Konkrétní hodnoty vyplněné respondenty na škále hodnotící faktory ovlivňující je při nákupu masných výrobků a polotovarů

Faktory	Neovlivňuje	spíše neovlivňuje	Neutrální	Spíše ovlivňuje	Ovlivňuje
Vzhled	6	2	4	46	96
Cena	18	16	56	50	14
Zboží je ve slevě	38	20	52	30	14
Země původu výrobku	11	18	24	28	73
Značka	20	22	54	38	20
Reklama	70	44	38	2	0
Složení výrobku	4	2	18	30	100
Výživové údaje	28	24	43	29	32
Délka trvanlivosti potraviny	5	12	34	39	64
Označení "bio"	48	39	30	26	11

9. otázka: Od roku 2016 vstoupila v platnost nová pravidla, jak a jakým způsobem musí být informace na balených potravinách uvedeny (např. větší písmo, zvýraznění alergenů...). Zaznamenali jste tuto změnu?

Povinná otázka s cílem zjistit, zda spotřebitelé zaznamenali změny na obalech potravin, které musely potravinářské podniky v posledních letech udělat. Celkem 33 respondentů tyto změny zaznamenalo a považuje je za prospěšné, protože ulehčují samotný výběr potraviny. Nejvíce respondentů (celkem 77) změny zaznamenalo, ale výběr konkrétní potraviny jim neulehčují. Pro 17 respondentů jsou změny celkově zbytečné, ale zaznamenali je. Celkem 49 respondentů změny nezaznamenalo vůbec.

Tabulka 10 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 9

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano a tyto změny hodnotím pozitivně, protože mi ulehčují výběr potravin.	33	18,8 %
Ano, hodnotím je pozitivně, ale obecně mi výrazně neulehčují výběr potraviny.	77	43,8 %
Ano, ale tyto změny mi přijdou celkově zbytečné.	17	9,7 %
Ne, nezaznamenal /a.	49	27,8 %
Celkem	176	100 %

10. otázka: Jsou pro Vás informace na obale potravin dostatečně čitelné?

Povinná otázka s cílem ověřit, zda zavedená povinná minimální velikost písma pro uvádění povinných informací na obale potravin je dostatečná. Kladnou odpověď uvedlo nejvíce respondentů, celkem 124. Odpověď „Ne“ vybralo celkem 42 respondentů. Možnost „Nevím – nečtu je“ uvedlo 10 respondentů.

Tabulka 11 Rozdělení respondentů dle toho, zda jim přijdou informace na obalech potravin čitelné

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	124	70,5 %
Ne	42	23,9 %
Nevím – nečtu je	10	5,7 %
Celkem	176	100 %

11. otázka: Je nějaká informace, která vám na obalu potravin chybí a kterou by podle Vašeho názoru bylo vhodné na obal potravin doplnit?

V této povinné otázce měli respondenti možnost písemně vyjádřit svou potřebu uvádění dalších informací na obalech potravin. Kromě odpovědí, které byly záporného charakteru (ne odpovědělo celkem 156), se objevily následující odpovědi (celkem 20):

- „Záleží na produktu“ (1x)
- „Mnohdy působí zmatečně země původu, distribuce a prodejce“ (1x)
- „chci méně informací“ (1x)
- „Původ z koncernu Agrofert“ (1x)
- „špatně se hledá země původu“ (1x)
- „Mam dojem, že někdy je uvedeno místo, kde byla zabalena jako místo původu, to ale může být dost zavádějící. To bych zakázala.“ (1x)
- „množství cukru ideálně zobrazené v "kostkách" jako piktogram“ (1x)
- „rád bych se dozvěděl opravdovou zemi původu potraviny“ (1x)
- „Země původu hlavní suroviny.“ (1x)
- „Přesná země původu, nestačí mi "mimo EU"(1x)
- „nelhat :)“ (1x)
- „Výrobce... vadí mi, že na potravinách řetězců je uvedeno pouze Vyrobeno pro... a nic víc. Pac to pak nekoupím, co kdyby to bylo od toho zmetka Babiše.“ (1x)
- „Kompletní složení potravin“ (1x)
- „Nevím, možná množství "odpadu", plastu, které si kupuju zároveň s potravinou :D“ (1x)
- „Množství soli v procentech, není to na všem“ (1x)
- „Konkrétní výrobce a nie len "vyrobeno pro" u některých potravin“ (1x)
- „zvýraznit zemi původu“ (1x)
- „Jasně označení, že potravina obsahuje lepek“ (1x)
- „na první pohled viditelné označení bezlepkových potravin a potravin obsahujících lepek“ (1x)
- „kvůli obalu není samotná potravina často vidět“ (1x)

12. otázka: Na obalu potraviny je povinné uvést datum spotřeby. Pokud je uvedeno pod nadpisem „spotřebujte do:" znamená to podle vašeho názoru:

Povinná otázka, kde se respondenti mohli vybírat jednu z možností, měla za cíl ověřit, jak spotřebitelé znají pravidla označování balených potravin, respektive v tomto případě konkrétně označení trvanlivosti potraviny. Správnou odpověď tedy, že potravinu není vhodné po datu uvedeném pod „spotřebujte do“ konzumovat, vybralo 116 respondentů. Odpověď „Mohu potravinu i po tomto datu konzumovat, datum je orientační.“ vybralo 39 respondentů. Odpověď „Mohu potravinu konzumovat téměř bez obav, pokud se na ni nevyskytují, známky toho, že je

potravinu zjevně zkažená.“ vybralo 15 respondentů. Odpověď „Potravinu mohu konzumovat pouze po tepelné úpravě, která zajistí zničení případně přemnožených bakterií.“ zvolilo 6 respondentů. Žádný z respondentů neodpověděl, že neví.

Tabulka 12 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědi na otázku č. 12

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Mohu potravinu i po tomto datu konzumovat, datum je orientační.	39	22,2 %
Mohu potravinu konzumovat téměř bez obav, pokud se na ni nevyskytují, známky toho, že je potravina zjevně zkažená.	15	8,5 %
Potravinu mohu konzumovat pouze po tepelné úpravě, která zajistí zničení případně přemnožených bakterií.	6	3,4 %
Potravinu bych již po tomto datu konzumovat neměl i když vypadá vizuálně v pořádku.	116	65,9 %
Nevím	0	0,0 %
Celkem	176	100 %

13. otázka: Dovoluje legislativa dle vašeho názoru označit výrobek Šunka nejvyšší kvality, pokud obsahuje barviva, škrob, vlákninu a přidané rostlinné bílkoviny?

Respondenti v této povinné otázce vybírali jednu, podle nich správnou odpověď, či odpověď nevím, která mohla být volbou i pro respondenty, kteří masné výrobky nenakupují. Cílem otázky bylo zjistit znalost pravidel, která by měla spotřebiteli ulehčit výběr masných výrobků, v tomto případě konkrétně z kategorie šunky. Nejvíce respondentů, celkem 80 (45,5 %) zodpovědělo na tuto otázku správně, tedy že šunka nejvyšší jakosti nesmí obsahovat barviva, škrob, vlákninu ani přidané bílkoviny. 47 respondentů (26,7 %) odpovědělo opačně a ještě více, celkem 49 respondentů (27,8 %), odpovědělo, že neví.

Tabulka 13 Rozdělení odpovědi respondentů na otázku dotazníku č.13

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	47	26,7 %
Ne	80	45,5 %
Nevím	49	27,8 %
Celkem	176	100 %

14. otázka: Pokud výrobce označí výrobek jako „telecí párek“ měl by podle vašeho názoru:

Respondenti v této povinné otázce odpovídali na otázku opět s cílem, zda spotřebitelé disponují znalostmi pravidel, která by měla spotřebiteli ulehčit výběr masných výrobků, v tomto případě konkrétně pravidla pro obsah masa u masných výrobků. Respondenti měli vybrat jednu dle nich správnou odpověď, případně zvolit možnost nevím. Správnou odpověď, tedy, že výrobek označený jako telecí párek musí obsahovat minimálně 50 % telecího masa v tomto případě zvolilo 116 respondentů (65,9 %). Ostatní respondenti volili nesprávné možnosti. Možnost „Obsahovat alespoň 50 % masa, z toho větší část telecího masa“ zvolilo 32 respondentů. „Obsahovat telecí maso bez ohledu na to, kolik ho bylo ve výrobku použito“ zvolilo 22 respondentů. Nevím odpovědělo na otázku 6 respondentů.

Tabulka 14 Rozdělení respondentů dle toho, jak odpovídali na otázku číslo 14 dotazníku

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Obsahovat alespoň 50 % masa, z toho větší část telecího masa	32	18,2 %
Obsahovat alespoň 50 % telecího masa	116	65,9 %
Obsahovat telecí maso bez ohledu na to, kolik ho bylo ve výrobku použito	22	12,5 %
Nevím	6	3,4 %
Celkem	176	100 %

15. otázka: Může být podle vašeho názoru hovězí maso prodávané zmražené označené jako čerstvé?

Povinná otázka cílila na zjištění znalosti spotřebitelů ohledně označování čerstvosti masa. Správnou odpověď, tedy že i zmražené hovězí maso, je možno označit jako čerstvé označilo 20 respondentů (11,4 %). Zmražené maso by nemělo být označované jako čerstvé podle 139 respondentů (79,0 %) a 17 respondentů (9,7 %) na tuto otázku neznalo odpověď a tedy přiznalo, že neví.

Tabulka 15 Rozdělení respondentů dle znalosti označování hovězího masa jako „čerstvé“

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	20	11,4 %
Ne	139	79,0 %
Nevím	17	9,7 %
Celkem	176	100,0 %

16. otázka: Pokud je potravina vyrobená z více ingrediencí označena na obale logem Česká potravina, musí podle Vás splňovat:

Respondenti v této povinné otázce měli vybrat jednu, dle jejich názoru správnou odpověď. Cílem otázky bylo ověřit, zda spotřebitelé znají pravidla pro označování výrobků logem Česká potravina a zároveň jaké mají očekávání od potraviny, která je tímto logem opatřena. Grafické vyobrazení loga bylo součástí otázky, viz vzorový dotazník příloha č.1. Správně, tedy že potravina vyrobená z více ingrediencí musí obsahovat min. 75 % českých surovin, aby mohla být označena logem Česká potravina, odpovědělo celkem 38 respondentů (21,6 %). Celkem 106 respondentů vybralo možnost „Je vyrobená výhradně z českých surovin a českým výrobcem.“ Celkem 29 respondentů zvolilo možnost „Je vyrobená českým výrobcem, ale většina surovin může pocházet i mimo území ČR“. Pro možnost „nevím“ se rozhodli 3 respondenti.

Tabulka 16 Rozdělení odpovědí respondentů dle jejich odpovědi na otázku č. 16

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Je vyrobená výhradně z českých surovin a českým výrobcem.	106	60,2 %
Je vyrobená alespoň ze 75 % českých surovin a českým výrobcem.	38	21,6 %
Je vyrobená českým výrobcem, ale většina surovin může pocházet i mimo území ČR	29	16,5 %
Nevím.	3	1,7 %
Celkem	176	100 %

17. otázka: Pokud je maso na obale označené logem Česká potravina, mělo by podle Vás:

Na tuto otázku odpovídali respondenti opět povinně, s možností využít možnost nevím. Cílem bylo zjistit, jak se spotřebitelé orientují v označování masa jako Česká potravina a zjistit jejich představy o původu masa, pokud takto označené maso kupují. Grafické vyobrazení loga bylo součástí otázky, viz vzorový dotazník příloha č.1. Správnou odpověď zvolilo celkem 138 respondentů (78,4 %).

Tabulka 17 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 17

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Pocházet ze zvířete chovaného, poraženého v ČR a všechny fáze výroby provedeny na území ČR.	138	78,4 %
Pocházet ze zvířete poraženého a zpracovaného v ČR. Jeho chov však mohl probíhat i mimo území ČR	16	9,1 %
Pouze finální zpracování masa musí probíhat v ČR. Zvíře mohlo být chované a poražené i mimo ČR	16	9,1 %
Nevím.	6	3,4 %
Celkem	176	100 %

18. otázka: Pokud je na obalu potravin uvedené toto logo, znamená to pro Vás, že je potravina:

Cílem poslední otázky bylo ověřit znalost grafického vyobrazení loga ekologického zemědělství EU. Toto logo bylo součástí otázky, viz vzorový dotazník příloha č.1. Celkem 45 spotřebitelů toto logo identifikovalo jako potravinu „vyrobenou v EU“, 26 respondentů zvolilo odpověď, že „Potravina je vyrobena z více surovin, ale všechny pochází ze zemí EU.“, 73 respondentů správně identifikovalo logo jako „Potravina pochází z ekologického zemědělství tedy ji lze označit jako „bio“.“ Celkem 32 respondentů pak odpovědělo, že neví.

Tabulka 18 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 18

Možnost odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vyrobená v EU.	45	25,6 %
Potravina je vyrobena z více surovin, ale všechny pochází ze zemí EU.	26	14,8 %
Potravina pochází z ekologického zemědělství tedy ji lze označit jako „bio“.	73	41,5 %
Nevím.	32	18,2 %
Celkem	176	100 %

6 Diskuze

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 176 osob. Z výsledků vyplývá, že větší procento tvořily ženy (60,2 %) než muži (39,8 %). To je pravděpodobně způsobeno tím, že ženy jsou obecně ze sociologického hlediska přístupnější k vyplňování internetových průzkumů, ale zároveň je i pravděpodobně zaujalo více téma tohoto dotazníku, jelikož jsou to právě ženy, které častěji zajišťují nákup potravin pro celou domácnost.

Nejvíce respondentů se zúčastnilo z kategorie 26-44 let (75,6 %). Nízká účast mladších respondentů (4,5 %) je pravděpodobně způsobena menším zaujetím tématem dotazníku, vzhledem k tomu, že se jedná o osoby pravděpodobně žijící v domácnosti s rodiči, kteří nákup potravin zajišťují za ně. Nízká účast respondentů z kategorie 45–60 let (14,2 %) může být důsledkem toho, že respondenti mohli být k dotazníkovému šetření skeptičtí. U věkové kategorie 60 a více let (5,7 %) může být nižší účast způsobena opět skeptičností k vyplňování internetových průzkumů a také důvodem, že měli často k dotazníku přístup pouze v papírové podobě.

Na dotazník reagovalo nejvíce osob s vysokoškolským vzděláním (46,0 %), což zřejmě reflektuje ochotu takovýchto respondentů účastnit se dotazníkových šetření a pravděpodobně i jejich zájem o téma dotazníku. Nízká četnost respondentů se základním vzděláním (1,1 %) reflektuje nízký počet respondentů mladších věkových kategorií a menší zájem o podobné průzkumy u osob s nižším vzděláním.

V otázce, která si kladla za cíl poznat respondenty z ekonomického hlediska, byli tito dotazováni na týdenní rozpočet domácnosti pro nákup potravin. Největší četnost odpovědí byla v rozmezí 1 001 – 2 500 Kč (48,3 %). Většina z respondentů (93,2 %) si vede údaje o tom, kolik za potraviny utratí nebo alespoň dokáže tuto sumu odhadnout.

6.1 Vyhodnocení cílů výzkumu

6.1.1 Vyhodnocení hlavního cíle výzkumu

Hlavním cílem práce bylo určit, jaké faktory nejčastěji ovlivňují spotřebitele při rozhodování při nákupu potravin. K vyhodnocení jsme použila odpovědi respondentů na otázky č. 5 a č.6.

Pátá otázka zkoumala, zda musí respondenti zohledňovat při nákupu potravin jakoukoli dietu (kladně odpovědělo celkem 18 respondentů), alergie či intolerance (s kladnou odpovědí od celkem 20 respondentů), případně vegetariánství nebo veganství (celkem 16 respondentů). V této otázce měli možnost respondenti i slovně vyjádřit případně jiné eventuality, jež musí

zohledňovat. Mezi odpověďmi se nejčastěji objevovala preference nákupu bio potravin, zdravý životní styl, odpovědi zahrnující složení potravin, původ potravin, eventuelně snahu kupovat základní potraviny a ne polotovary.

U otázky č. 6 hodnotili respondenti vybrané faktory na pětistupňové škále. Celkem výrazně hodnotili zejména faktor „vzhled potravin“. Ze 176 respondentů na škále jako „spíše ovlivňuje“ označilo celkem 38 % respondentů a jako „ovlivňuje“ celkem 47 % respondentů. Když však měli spotřebitelé možnost vyjádřit se v otázce č. 11, zda jim na obalu potravin nechybí nějaká informace, nenaznačovala žádná z odpovědí, že by si respondenti přáli například průhled na všechny potraviny skrz obal. Z toho usuzuji, že stávající situace je pro spotřebitele vyhovující a že výrobci toto přání spotřebitele při vývoji designu obalů již reflektují, a tudíž není nutné zavádět konkrétní pravidla.

Dalším výrazným faktorem, který dle výsledků dotazníku ovlivňuje značnou část respondentů, je „složení potravin“, které označilo celkem 51 % respondentů jako „ovlivňuje“ a 22 % respondentů jako spíše ovlivňuje. Nadprůměrně hodnotili respondenti rovněž důležitost faktoru „země původu potravin“, která spíše ovlivňuje 25 % respondentů a ovlivňuje 26 % respondentů. Většina respondentů se v průzkumu přiklonila k tomu, že se spíše nenechává ovlivnit reklamou (44 % respondentů) a reklamou se nenechá ovlivnit celkem 27 % respondentů. U dalších faktorů můžeme hovořit, že jsou pro většinu respondentů spíše neutrální, eventuelně s výklony směrem k spíše ovlivňuje nebo spíše neovlivňuje. S ohledem na výsledky dalších otázek je ale určitě zajímavé se podívat, jak respondenti hodnotili faktor „délka trvanlivosti potravin“. Tento faktor je pro část respondentů neutrální (39 % respondentů), ale odpovědi 20 % respondentů jako „spíše ovlivňuje“ a 22 % jako „ovlivňuje“ nemůžeme opomenout.

Z výsledku výzkumu jsem se tedy dozvěděla, že spotřebitelé zohledňují při rozhodování především samotný **vzhled potravin, složení potravin, zemi původu potravin a také délku trvanlivosti potravin**. Část respondentů zohledňuje při výběru jisté zdravotní omezení nebo výživové preference. Jak se liší odpovědi na další otázky dotazníku od těchto konkrétních respondentů budu rozebírat konkrétněji v komparaci.

Hlavní cíl výzkumu byl naplněn a jeho výsledky můžeme použít pro porovnání a vyhodnocení dílčích cílů.

6.1.2 Vyhodnocení dílčího cíle č.1

Cílem bylo zjistit, zda spotřebitelé hodnotí podobně či naopak rozporně faktory, které je ovlivňují při nákupu masa a masných výrobků. Pro zodpovězení tohoto cíle sloužilo vyhodnocení otázek č.7 a č.8 a srovnání s výsledky otázky č. 6.

Pokud se tedy podíváme na to, jak respondenti odpovídali, když byli konkrétně dotazováni na maso, můžeme si povšimnout jasného trendu. Délka trvanlivosti je rozhodujícím faktorem již pro 24 % více respondentů. Stejně se tento trend projevil i u respondentů, kteří hodnotili otázku faktorů ovlivňující je při nákupu masných výrobků a polotovarů, kdy o 20 % více respondentů než u otázky č. 6 označilo délku trvanlivosti jako rozhodující. Z výsledků otázky č. 12 však vidíme, že část spotřebitelů neváhá konzumovat prošlé potraviny

Nelze si nepovšimnout i hodnocení faktoru „Země původů“. Opět zde zaznamenáváme větší zájem respondentů u masa i masných výrobků. Jako „ovlivňuje“ jej označilo u masa o 30 % více respondentů a u masných výrobků to bylo o 21 % více než když byli tázáni na potraviny obecně. Tento faktor dostává na důležitosti u většiny spotřebitelů patrně proto, že jsou u masa a masných výrobků citlivější na kvalitu potraviny, kterou si spojují i se zemí původu.

Ještě výrazněji vzrostl vliv faktoru „vzhled“, který jako „ovlivňuje“ označilo u masa dokonce o 35 % respondentů více a u masných výrobků o 15 % více respondentů, než když byli dotazováni na potraviny obecně v otázce č. 6. Složení je pro spotřebitele výrazně důležitějším faktorem u masných výrobků a polotovarů, kde možnost „ovlivňuje“ vybralo o 43 % respondentů více v porovnání s otázkou č. 6, což můžeme hodnotit jako známku toho, že se spotřebitelé zajímají nejen o obsah masa ve výrobku, ale i obsah dalších složek.

Vyhodnocením těchto dat nemůžeme říct, že by se spotřebitelé u masa a masných výrobků nechali ovlivnit jinými faktory, než jak uvádějí, když jsou dotazováni na potraviny obecně. Převládají opět **vzhled, složení, země původu a délka trvanlivosti potraviny**. Z výsledků však vyplývá, že roste podíl spotřebitelů, pro které jsou tyto faktory nejdůležitější, a to i ve srovnání s cenou, na níž je obecně český spotřebitel citlivý.

6.1.3 Vyhodnocení dílčího cíle č.2

Cílem bylo zjišťování, jak spotřebitelé hodnotí nově zavedená pravidla týkající se obalů potravin. K vyhodnocení jsme využila otázky č. 9, 10 a 11.

Nová pravidla, která měla umožnit spotřebiteli informovaný výběr, mohli spotřebitelé zaznamenávat na obalech potravin již od roku 2016. Z výsledků vyplývá, že téměř tři čtvrtiny

respondentů si těchto změn všimly, nicméně pouze 18,8 % respondentů hodnotí tyto změny jako přínosné pro jejich výběr potravin. Celkem 27,8 % respondentů tyto změny vůbec nezaregistrovalo. Mezi tyto změny můžeme zařadit i minimální velikost písma pro povinné informace na obalech potravin. Z výsledků průzkumu vyplývá, že pro 70,5 % respondentů jsou informace čitelné dostatečně. Ovšem 23,9 % respondentů odpovědělo, že čitelné nejsou. To je poměrně vysoké číslo vzhledem k tomu, že se dotazníkovému šetření podrobila spíše střední věková kategorie. Otázkou je tedy, zda by při vyšší účasti starších osob toto číslo ještě výrazněji nevzrůstalo, jelikož můžeme obecně předpokládat zhoršující se zrak se zvyšujícím se věkem. Nízká četnost odpovědi „Nevím – nečtu je“, kterou vybralo 5,7 % respondentů může být způsobena tím, že dotazník vyplňovali primárně lidé, jež téma dotazníku zaujalo, tudíž se dá předpokládat vyšší tendence zájmu respondentů o informační údaje u potravin, které kupují.

V otázce č.11 měli možnost respondenti vyjádřit slovně, zda jim na obalech potravin nechybí nějaká informace. Obecně lze říci, že respondenti nejčastěji vyjadřovali přání na zlepšení dostupnosti či přehlednosti informace o zemi původu potraviny, případně informaci, kdo potravinu opravdu vyrobil. Opět se objevuje trend, který je patrný i u otázek č. 6 až 8, a to že spotřebitelé chtějí vědět odkud potravina pochází. S touto informací si pak nakládají jako s důležitým faktorem, který rozhoduje o nákupu. Mezi dalšími zmiňovanými informacemi je přehlednost složení, kdy bylo například navrhováno, aby obsah cukru v potravině byl vyobrazen pomocí piktogramů cukrů kostek, obsah soli byl vždy uveden i v procentech, případně na první pohled viditelné označení, že potravina obsahuje lepek.

6.1.4 Vyhodnocení dílčího cíle č.3

Dalším cílem bylo ověřit, zda se spotřebitelé orientují v zavedených pravidlech a zda je tak mohou využít k informovanému rozhodnutí. K vyhodnocení tohoto cíle jsme použila výsledky otázek č. 12 až 18.

Jak vyplývá z výsledků otázky č.12, jež ověřovala znalost spotřebitelů způsobu, jak jsou označovány potraviny datumem spotřeby. Celkem 65,9 % respondentů odpovědělo správně, tedy že vědí, že potravinu po datu spotřeby uvedeným pod nadpisem „spotřebujte do“ by již konzumovat neměli. Ovšem 34,1 % respondentů vybralo jinou možnost, která vždy obsahovala, že za jistých okolností mohou potravinu bez obav zkonsumovat. Toto je vzhledem k možnosti otravy jídlem po datumu spotřeby celkem rizikové a bylo by patrně vhodné zavést nějaké opatření. Návrh rozeberu v doporučeních.

Otázky č.13 až č.15 měly ověřit, zda se spotřebitelé vyznají v pravidlech pro označování masa a masných výrobků, respektive zda jim tato pravidla umožňují lehčí a zároveň informovaný výběr konkrétní potraviny. Zatímco 45,5 % respondentů ví, že pokud kupují výrobek označený jako šunka nejvyšší kvality, neměl by obsahovat přidaná barviva, škrob, vlákninu ani přidané rostlinné bílkoviny, 26,7 % by si takto šunka nejvyšší kvality s těmito přidanými látkami klidně koupilo. Ještě více respondentů (27,8 %) přiznalo, že neví. Lepší znalost prokázali respondenti u názvu „telecí párek“, kdy 65,9 % respondentů uvedlo správně, že musí obsahovat alespoň 50 % telecího masa. Obecně tedy můžeme říct, že znalost terminologie není u spotřebitelů až tak špatná. Otázkou je ovšem, zda si při reálném rozhodování spojují název s kvalitou výrobku, kterou by jim legislativa měla zaručovat.

Naprosto jiné očekávání však spotřebitelé mají u mraženého masa. Celkem 79 % respondentů si myslí, že se nemůže mražené maso označovat jako čerstvé, což je špatná odpověď, protože jako čerstvé se nemohou označit pouze tepelně opracované výrobky.

Vzhledem k výsledkům otázek č. 6 až č. 8 a otázky č. 11 jsou velice zajímavé i výsledky otázky č.16 a č.17, které jasně ukázaly, jaká jsou očekávání spotřebitelů od potravin označených logem Česká potravina. Celkem 60,2 % respondentů odpovědělo, že taková potravina by podle nich měla být vyrobena výhradně z českých surovin a českým výrobcem. Z toho vyplývá, že spotřebitelé očekávají, že takto označená potravina bude kompletně z České republiky.

Poslední otázka měla ověřit u spotřebitelů znalost označení potraviny evropským logem pro potraviny pocházející z ekologického zemědělství. Správně na ni odpovědělo 41,5 % respondentů. Pokud je potravina v bio kvalitě, výrobci také velmi často tuto skutečnost komunikují i jinak než pomocí schválených log. Pro spotřebitele tak patrně není složité potraviny z ekologického zemědělství od ostatních výrobků odlišit. V otázce č. 5 sice část spotřebitelů uvedla, že se snaží nakupovat potraviny v „bio“ kvalitě ovšem pro většinu spotřebitelů je „bio“ kvalita potravin faktorem, jež je pro ně spíše neutrální až je neovlivňuje při nákupu potravin vůbec. V otázce č. 6 se vyslovilo pro faktor označení „bio“ pouze 13 % respondentů jako spíše ovlivňuje a 6 % jako ovlivňuje. Zásadnější vliv na nákup potravin má tedy označí „bio“ pouze u pětiny spotřebitelů.

6.2 Komparace dat

V následujících řádcích rozeberu konkrétněji, jak se liší odpovědi na zbývající otázky u lidí, kteří odpověděli, že zohledňují při nákupu potravin jakoukoli zdravotní dietu, alergii či intoleranci nebo jsou vegetariáni či vegani.

Podrobným zkoumáním jednotlivých dotazníků jsem přišla na to, že přání na jasné označení bezpečných potravin, respektive označení potravin obsahujících lepek, vyjadřovali zejména ti respondenti, kteří zaškrtili v otázce č. 5, že při nákupu potravin musí zohledňovat alergii či intoleranci. Můžeme předpokládat, že se dotazníku účastnili i respondenti s jinou alergií či intolerancí. Přání na jasné označení jiného alergenu se v odpovědích ovšem neobjevilo, a tudíž můžeme předpokládat, že stávající pravidla na označování alergenů jsou, až na lepek, dostačující.

Předpokládala bych, že u osob, které při výběru potravin musí zohledňovat alergie či zdravotní omezení, bude větší zájem o faktor složení potraviny. Tento trend se z výsledků dotazníku nepotvrdil, respektive odpovědi těchto respondentů se značně lišily.

U respondentů, kteří jsou vegani nebo vegetariáni jsou zajímavé výsledky otázky č. 6. Pro většinu z těchto respondentů je velmi důležitým faktorem při výběru potravin, označení „bio“ a nadprůměrně hodnotili i faktor složení potraviny, naopak podprůměrně hodnotili cenu. Z toho můžeme usazovat, že se jedná o osoby, které jejich životní styl motivuje k většímu zájmu o to, jaké potraviny nakupují, respektive, co obsahují a za jakých podmínek byly vypěstovány a zpracovány. Za takové výrobky neváhají utratit i více peněz. Pro potvrzení by však bylo patrně nutné získat větší podíl takových respondentů.

6.3 Doporučení vyplývající z výsledků

Z výsledků výzkumu vyplývá, že spotřebitelé chtějí znát původ potraviny, kterou nakupují. Konkrétní odpovědi naznačují, že spotřebitelé nejsou úplně spokojeni s tím, jak je tato informace na obalu komunikována. Bylo by tedy patrně vhodné zavést konkrétní pravidlo, jak a na jakém místě obalu označovat původ. Jelikož jsou spotřebitelé na tuto informaci citliví, měla by být uvedena na přední straně obalu výrobku, tak aby byla vidět na první pohled a spotřebitelé ji nemuseli složitě hledat. Nabízí se i definovat konkrétní grafické zpracování této informace. O něco podobného se pokusilo Ministerstvo zemědělství s logem Česká potravina. Od tohoto loga má však značná část respondentů trošku jiná očekávání, než umožňují pravidla pro jeho použití na obalu. Pro spotřebitele by bylo žádoucí označovat pouze výrobky, jež jsou vyrobeny výhradně z českých surovin. Navíc logem Česká potravina není vyřešeno, jak označit přehledně potraviny z jiných členských států.

Dále z výsledků vyplývá potřeba spotřebitelů na označení potravin obsahujících lepek. Ten je v současné době pouze zvýrazněn ve složení výrobku. Nabízí se řešení komunikovat obsažený lepek na přední straně obalu. V současné době používají výrobci různá loga označující

bezlepkové potraviny. Bylo by vhodné toto značení sjednotit a zavést jednotné grafické úpravy, třeba formou ikony označující obsah lepku v potravine.

Pro nezanedbatelnou část respondentů nejsou údaje na obalu potraviny dostatečně čitelné. Vzhledem k tomu, že obaly výrobků často neumožňují jakékoli zvětšení textu povinných informací, kvůli jejich velikosti, bylo by možné zavést jednotný font, který je nejlépe čitelný. Pro obaly s větší plochou by bylo patrně prospěšné zavést povinně písmo větší.

Z výsledků výzkumu dále vyplývá, že nemalá část respondentů patrně riskuje svoje zdraví, protože konzumují výrobky po datu spotřeby. Na obalu potraviny by u tohoto data měla být dle mého názoru uvedena informace o rizikovosti konzumace takových výrobků. Je možné, že si část respondentů neuvědomuje rozdíl, mezi termínem „spotřebujte do“ a „minimální trvanlivost“ a pokud by se tato informace na obalu více rozvedla, pomohlo by to spotřebitelům s lepší orientací, jak s potravinou nakládat.

Závěr

V této práci jsem se zbývala Legislativními požadavky na označování balených potravin v České republice a zda reflektují potřeby a očekávání spotřebitelů. V teoretické části byly popsány obecné požadavky pro označování potravin a konkrétněji jsem se věnovala specifickým požadavkům pro označování masa a masných výrobků a polotovarů. Cílem praktické části bylo zjistit, jaké potřeby mají spotřebitelé od informací na obale potravin, jak hodnotí stávající pravidla a zda jim rozumí a zda jim na obale výrobků potravin nějaká informace nechybí.

Jako nejzásadnější zjištění hodnotím, že pro spotřebitele je důležitým faktorem při rozhodování o nakupování potravin země původu, která na obalech potravin není vždy přehledně označena, či pro část spotřebitelů působí nejasně. Tento faktor je pro spotřebitele ještě více rozhodující u masa a masných výrobků. V doporučeních jsem navrhla, jak tuto informaci udělat pro spotřebitele přístupnější a přehlednější.

Jedním z důvodů vzniku Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1151/2012, bylo sjednocení pravidel na označování potravin v členských státech Evropské unie, což má přispívat k jednotnému trhu. Jsem si tedy vědoma, že, případná úprava či zavádění jakýchkoli nových pravidel by měla probíhat plošně v celé EU, tedy patrně novelizací výše zmíněného nařízení. K tomu, aby byla pravidla užitečná i pro spotřebitele v jiných členských státech, měly by být provedeny detailnější průzkumy aktuálních potřeb spotřebitelů.

Seznam použité literatury

- BABIČKA, Luboš. *Průvodce světem potravin: rady spotřebitelům, na co si dát pozor při nakupování a manipulaci s potravinami*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ministerstvo zemědělství, Odbor bezpečnosti potravin, 2012. ISBN isbn:978-80-7434-086-4.
- KADLEC, Pavel, Karel MELZUCH a Michal VOLDŘICH. *Co byste měli vědět o výrobě potravin?: technologie potravin*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, 536 s. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-051-4.
- MATES, František. *Drůbeží maso a drůbeží masné výrobky*. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, z.ú. a Potravinářská komora ČR v rámci priorit České technologické platformy pro potraviny, 2015. Jak poznáme kvalitu?. ISBN isbn978-80-88019-05-3.
- MICHALOVÁ, Irena. *Značky a informace na potravinách*. 1. vyd. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, 2006, 44 s. Průvodce spotřebitele. ISBN 80-239-6652-9
- *Příručka pro provozovatele potravinářských podniků k označování potravin podle předpisů EU*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2018. ISBN isbn978-80-7434-417-6.
- SUKOVÁ, Irena. *Označování potravin průvodce pro spotřebitele*. Praha, Ministerstvo zemědělství, Odbor bezpečnosti potravin, 2014. 68 s. ISBN 978-80-7434-169-4
- ŠEDIVÁ, Viera. *Pravidla pro dobrovolné označování „česká potravina“ a použití loga*. Ministerstvo zemědělství Sekce potravinářských výrob – Úřad pro potraviny, 2016. Č.j.: 8507/2016-MZE-18122

Právní předpisy

- NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1760/2000 ze dne 17. července 2000 o systému identifikace a evidence skotu, o označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 820/97. Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=32000R1760>
- NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002R0178&from=cs>

- Nařízení evropského parlamentu a rady (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1924&from=EN>
- Nařízení evropského parlamentu a rady (ES) č. 1925/2006 ze dne 20. prosince 2006 o přidávání vitaminů a minerálních látek a některých dalších látek do potravin. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1925&from=EN>
- Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1151&from=EN>
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 6. července 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R1169&from=CS>
- Nařízení komise (ES) č. 889/2008 ze dne 5. září 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, pokud jde o ekologickou produkci, označování a kontrolu. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0889&from=cs>
- Nařízení rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0834&from=cs>
- PROVÁDĚCÍ NAŘÍZENÍ KOMISE (EU) č. 1337/2013 ze dne 13. prosince 2013, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011, pokud jde o uvádění země původu nebo místa provenience u čerstvého, chlazeného a zmrazeného vepřového, skopového, kozího a drůbežího masa. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:335:0019:0022:CS:PDF>
- Vyhláška č. 417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_vyhlaska-2016-417.html

- Vyhláška č. 69/2016 Sb., o požadavcích na maso, masné výrobky, produkty rybolovu a akvakultury a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_vyhlaska-2016-69.html
- Vyhláška ze dne 6. ledna 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/324881/Zakon_2.pdf
- ZÁKON 94/2004 ze dne 29. ledna 2004, kterým se mění zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=2004s094>
- Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-1997-110-viceoblasti.html
- Zákon č. 139/2014 ze dne 18. června 2014, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/336866/Informativni_text_uplneho_zneni_zakona_o_potravinach_k_1_lednu_2015.pdf
- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon). Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-1999-166-viceoblasti.html
- Zákon č. 180/2016 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dostupné z:

http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-2016-180-novela-110-1997.html

- Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-ostatni_uplna-zneni_zakon-2012-255.html
- Zákon ze dne 29. června 2000, o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/324879/Zakon_1.pdf

Internetové zdroje

- HTTP 1: Obrázek 2. Internetový portál bezpečnosti potravin - Pravidla pro dobrovolné označování „Česká potravina“ a použití loga. Internetový portál bezpečnosti potravin - [online]. Copyright © 2018 Dostupné z: <https://www.bezpecnostpotravin.cz/pravidla-pro-dobrovolne-oznacovani-ceska-potravina-a-pouziti-loga.aspx>
- HTTP 2: Obrázek 3. Jak používat nové evropské logo pro biopotraviny, Bio-info. Bio-info [online]. Copyright © 2001. Dostupné z: <http://www.bio-info.cz/zpravy/jak-pouzivat-nove-evropske-logo-pro-biopotraviny>
- HTTP 3: Obrázek 4. Loga a značení (Zemědělství, eAGRI). [online]. Copyright © 2009. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/loga-a-znaceni/>
- HTTP 4: Obrázek 5. EKO poľnohospodárstvo. Let's Be Green | BIO SHOP EKO BLOG [online]. Copyright © 2019 Let [cit. 30.06.2019]. Dostupné z: <https://www.letsbegreen.cz/certifikaty/eko-polnohospodarstvo>

- HTTP 5: Obrázek 6. Chráněné označení původu (Potraviny, eAGRI). [online].
Copyright © 2009 [cit. 30.06.2019]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/chrane-oznaceni-puvodu/>
- HTTP 6: Obrázek 7. Chráněné zeměpisné označení (Potraviny, eAGRI). [online].
Copyright © 2009 [cit. 30.06.2019]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/chrana-zemepisna-oznaceni/>
- HTTP 7: Obrázek 8. Zaručené tradiční speciality (Potraviny, eAGRI). [online].
Copyright © 2009 [cit. 30.06.2019]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/znacky-kvality-potravin/zarucene-tradicni-speciality/>

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Vzorový dotazník

Seznam obrázků

Obrázek 1 Definice výška malého písmene x dle přílohy IV Nařízení Evropského parlamentu č. 1169/2011. Zdroj: Evropského parlamentu č. 1169/2011	20
Obrázek 2 Grafické znázornění loga česká potravina v barevné variantě. (HTTP 1).....	22
Obrázek 3 Evropské logo pro biopotraviny (HTTP 2).....	24
Obrázek 4 Logo pro české produkty ekologického zemědělství (HTTP 3).....	24
Obrázek 5 Logo pro slovenské produkty ekologického zemědělství (HTTP 4)	25
Obrázek 6 Logo chráněného zeměpisného označení (HTTP 5).....	25
Obrázek 7 Logo chráněného zeměpisného označené (HTTP 6)	26
Obrázek 8 Logo zaručeně tradiční specialita (HTTP 7).....	26

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vyjádření a způsob uvedení výživových údajů dle přílohy IV Nařízení Evropského parlamentu.....	16
Tabulka 2 rozdělení respondentů dle pohlaví.....	35
Tabulka 3 Rozdělení respondentů dle věku	35
Tabulka 4 Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání	36
Tabulka 5 Rozdělení respondentů dle jejich průměrného týdenního rozpočtu na nákup potravin	36
Tabulka 6 Rozdělení odpovědí respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 6	37
Tabulka 7 Konkrétní hodnoty vyplněné respondenty na škále hodnotící faktory k nákupu potravin obecně	38
Tabulka 8 Konkrétní hodnoty vyplněné respondenty na škále hodnotící faktory ovlivňují je při nákupu masa	39
Tabulka 9 Konkrétní hodnoty vyplněné respondenty na škále hodnotící faktory ovlivňují je při nákupu masných výrobků a polotovarů	39
Tabulka 10 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 9	40
Tabulka 11 Rozdělení respondentů dle toho, zda jim přijdou informace na obalech potravin čitelné	40
Tabulka 12 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 12	42
Tabulka 13 Rozdělení odpovědí respondentů na otázku dotazníku č.13	42
Tabulka 14 Rozdělení respondentů dle toho, jak odpovídali na otázku číslo 14 dotazníku	43
Tabulka 15 Rozdělení respondentů dle znalosti označování hovězího masa jako „čerstvé“ ...	43
Tabulka 16 Rozdělení odpovědí respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 16	44
Tabulka 17 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 17	45
Tabulka 18 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 18	45

Přílohy

Příloha č. 1: Vzorový dotazník

Faktory, které ovlivňují rozhodnutí spotřebitele při nákupu potravin

Vážená respondentko, vážený respondente,

jsem studentka Pedf UK. Dovolte, abych Vás poprosila o vyplnění tohoto dotazníku, který slouží jako podklad pro bakalářskou práci na téma Legislativní požadavky na označování balených potravin v České republice. Současně Vás ubezpečuji, že veškeré informace obsažené v dotazníku budou plně anonymní a budou určeny pouze pro výzkum v bakalářské práci.

Věnujte mi prosím několik minut svého času a vyplňte následující dotazník.

1. otázka: Jste: *

Vyberte jednu odpověď

- a) muž
- b) žena

2. otázka: Kolik je Vám let? *

Vyberte jednu odpověď

- a) 15 a méně
- b) 16-25
- c) 26-44
- d) 45-60
- e) 60 +

3. otázka: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

Vyberte jednu odpověď

- a) Základní
- b) Střední
- c) Střední s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

4. otázka: Kolik průměrně utratíte za nákup potravin týdně ve vaší domácnosti? *

Vyberte jednu odpověď

- a) 0 - 500 Kč
- b) 501 - 1 000 Kč
- c) 1 001 - 2 500 Kč
- d) 2 501 - 5 000 Kč
- e) 5 000+ Kč
- f) Nevím

5. otázka: Při nákupu potravin zohledňujete: *

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- a) Já nebo člen domácnosti musí dodržovat dietu (např. bezlepkovou).
- b) Já nebo člen domácnosti trpí některou z potravinových alergií.
- c) Já nebo člen rodiny je vegan nebo vegetarián.
- d) Jiné... *Prosím uveďte:*
- e) Nic z výše uvedeného

6. otázka: Vaše rozhodnutí k nákupu konkrétní potraviny ovlivňuje: *

Vyberte jednu odpověď na každém řádku

Faktory	Neovlivňuje	Spíše neovlivňuje	Neutrální	Spíše ovlivňuje	Ovlivňuje
Vzhled potraviny					
Cena					
Zboží je ve slevě					
Země původu potraviny					
Značka					
Reklama					
Složení potraviny					
Výživové údaje					
Délka trvanlivosti potraviny					
Označení "bio"					

7. otázka: Jaké faktory Vás ovlivňují při výběru masa? *

Vyberte jednu odpověď na každém řádku. Pokud maso nenakupujete, nemusíte na tuto otázku odpovídat.

Faktory	Neovlivňuje	spíše neovlivňuje	Neutrální	Spíše ovlivňuje	Ovlivňuje
Vzhled					
Cena					
Zboží je ve slevě					
Země původu					
Značka					
Reklama					
Výživové údaje					
Délka trvanlivosti					
Označení "bio"					

8. otázka: Jaké faktory jsou pro Vás rozhodující při výběru masných výrobků (šunky, salámy, masové konzervy...)? *

Vyberte jednu odpověď na každém řádku. Pokud masné výrobky nenakupujete, nemusíte na tuto otázku odpovídat.

Faktory	Neovlivňuje	spíše neovlivňuje	Neutrální	Spíše ovlivňuje	Ovlivňuje
Vzhled					
Cena					
Zboží je ve slevě					
Země původu výrobku					
Značka					
Reklama					
Složení výrobku					
Výživové údaje					
Délka trvanlivosti potraviny					
Označení "bio"					

9. otázka: Od roku 2016 vstoupily v platnost nová pravidla, jak a jaké informace musí být na balených potravinách uvedeny (např. větší písmo, zvýraznění alergenů...).

Zaznamenali jste tuto změnu? *

Vyberte jednu odpověď

- a) Ano a tyto změny hodnotím pozitivně, protože mi ulehčují výběr potravin.
- b) Ano, hodnotím je pozitivně, ale obecně mi výrazně neulehčují výběr potraviny.
- c) Ano, ale tyto změny mi přijdou celkově zbytečné.
- d) Ne, nezaznamenal /a.

10. otázka: Jsou pro Vás informace na obale potravin dostatečně čitelné? *

Vyberte jednu odpověď

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím – nečtu je

11. otázka: Je nějaká informace, která vám na obalu potravin chybí a kterou by podle Vašeho názoru bylo vhodné na obal potraviny doplnit? *

Vyberte jednu odpověď

a) ne

b) ano... *Prosím uveďte:*

12. otázka: Na obalu potraviny je povinné uvést datum spotřeby. Pokud je uvedeno pod nadpisem „spotřebujte do:" znamená to podle vašeho názoru: *

Vyberte jednu odpověď

a) Mohu potravinu i po tomto datu konzumovat, datum je orientační.

b) Mohu potravinu konzumovat téměř bez obav, pokud se na ni nevyskytují, známky toho, že je potravina zjevně zkažená.

c) Potravinu mohu konzumovat pouze po tepelné úpravě, která zajistí zničení případně přemnožených bakterií.

d) Potravinu bych již po tomto datu konzumovat neměl i když vypadá vizuálně v pořádku.

e) Nevím

13. otázka: Dovoluje legislativa dle vašeho názoru označit výrobek Šunka nejvyšší kvality, pokud obsahuje barviva, škrob, vlákninu a přidané rostlinné bílkoviny? *

Vyberte jednu odpověď

a) Ano

b) Ne

c) Nevím

14. otázka: Pokud výrobce označí výrobek jako „telecí párek“ měl by podle vašeho názoru: *

Vyberte jednu odpověď

- a) Obsahovat alespoň 50 % masa, z to větší část telecího masa
- b) Obsahovat alespoň 50 % telecího masa
- c) Obsahovat telecí maso bez ohledu na to, kolik ho bylo ve výrobku použito
- d) Nevím

15. otázka: Může být podle vašeho názoru hovězí maso prodávané zmražené označené jako čerstvé? *

Vyberte jednu odpověď

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

16. otázka: Pokud je potravin, vyrobená z více ingrediencí, označena na obale logem Česká potravin, musí podle Vás splňovat: *

Vyberte jednu odpověď

- a) Je vyrobena výhradně z českých surovin a českým výrobcem.
- b) Je vyrobena alespoň ze 75 % českých surovin a českým výrobcem.
- c) Je vyrobena českým výrobcem, ale většina surovin může pocházet i mimo území ČR
- d) Nevím.

17. otázka: Pokud je maso na obale označené logem Česká potravina, mělo by podle

Vás: *

Vyberte jednu odpověď

- a) Pocházet ze zvířete chovaného, poraženého v ČR a všechny fáze výroby provedeny na území ČR.
- b) Pocházet ze zvířete poraženého a zpracovaného v ČR. Jeho chov však mohl probíhat i mimo území ČR
- c) Pouze finální zpracování masa musí probíhat v ČR. Zvíře mohlo být chované a poražené i mimo ČR
- d) Nevím.

18. otázka: Pokud je na obalu potravin uvedené toto logo, znamená to pro Vás, že je potravina: *

Vyberte jednu odpověď

- a) Vyrobená v EU.
- b) Potravina je vyrobena z více surovin, ale všechny pochází ze zemí EU.
- c) Potravina pochází z ekologického zemědělství tedy ji lze označit jako „bio“.
- d) Nevím.